

Vrouwelijke journalisten en veiligheid

Onderzoeksrapport

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/289

Datum

november 2022

Opdrachtgever

PersVeilig

Auteurs

Sarah Bruijn
Jaap Bouwmeester

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Afbeelding

De afbeelding is gemaakt door TRIK

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	7
1.1 Achtergrond en aanleiding	7
1.2 Doel- en vraagstelling	7
1.3 Uitvoering van het onderzoek	8
1.4 Leeswijzer	9
2 Ervaringen met agressie, bedreiging en intimidatie	10
2.1 Frequentie van agressie, bedreiging en intimidatie	10
2.2 Vormen van agressie, intimidatie en bedreiging	12
2.3 Uitingsvorm	15
3 Gevolgen van en omgang met agressie	23
3.1 Gevolgen van agressie, bedreiging en intimidatie	23
3.2 Effecten op persoonlijk leven	24
3.3 Effecten op het werk	26
3.4 Omgaan met agressie, intimidatie en bedreiging	30
4 Ondersteuning	36
4.1 Ervaren steun	36
4.2 Ondersteuningsbehoefte	39
A Responsverantwoording	43

Samenvatting

Achtergrond van het onderzoek

Het merendeel van de journalisten heeft wel eens te maken gehad met een vorm van agressie of bedreiging, zo bleek uit eerder onderzoek in 2017 en 2021. Dit is een alarmerend gegeven omdat een onafhankelijke journalistiek een onmisbare rol vervult in onze democratische rechtsstaat. Vanuit het idee dat de aard van de agressie, intimidatie en bedreiging en de gevolgen wel eens anders kunnen zijn voor vrouwen dan voor hun mannelijke collega's, heeft PersVeilig een nieuw onderzoek laten uitvoeren. Dit biedt een goed onderbouwd beeld van specifiek tegen vrouwelijke journalisten gerichte agressie en intimidatie. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een online enquête die is uitgevoerd in september 2022. In totaal hebben 292 vrouwelijke journalisten aan de enquête meegedaan. Daarnaast zijn er acht interviews gehouden met vrouwelijke journalisten om een beter beeld te krijgen bij de ervaringen, gevoelens en behoeften van vrouwelijke journalisten met betrekking tot intimidatie, agressie of bedreiging.

Acht op de tien vrouwelijke journalisten maakten afgelopen jaar agressie, bedreiging of intimidatie mee

Een meerderheid van de vrouwelijke journalisten heeft wel eens te maken gehad met een vorm van agressie, intimidatie en bedreiging. De helft geeft aan dat dit in de afgelopen 5 jaar (sterk) is toegenomen. Ook de aard van de incidenten lijkt anders te zijn geworden, deze lijken explicieter en bedreigender te zijn geworden dan voorheen.

Online verbale agressie is de meest voorkomende vorm

De uitkomsten van dit onderzoek tonen aan dat de meest voorkomende vorm van agressie, bedreiging en intimidatie online verbale agressie is. Ruim de helft van de vrouwelijke journalisten heeft hier in het afgelopen jaar één of meerdere keren mee te maken gehad. Daarnaast worden vrouwen die te maken hebben met online verbale agressie hier vaak meermaals mee geconfronteerd. Vormen waar vrouwelijke journalisten online het meest mee te maken krijgen zijn kleineren, discriminerende opmerkingen en het verspreiden van valse informatie over de journalist of de werkplek.

De meeste uitingen van agressie, intimidatie en bedreiging vinden plaats via sociale media, dit is vaker dan het algemene beeld in 2021. De helft van deze incidenten vinden plaats via Twitter, wat betekent dat een kwart van alle agressie, intimidatie en bedreiging via Twitter plaatsvindt. Vier op de tien incidenten zijn discriminerend van aard, waarvan het vaakst op basis van geslacht en leeftijd. Agressieve uitingen en bedreigingen via sociale media zijn vaker discriminerend van aard dan incidenten die niet via sociale media plaatsvonden.

Agressie, bedreiging en intimidatie heeft invloed op het persoonlijke leven

Agressie en bedreiging laat haar sporen na bij journalisten. Vrouwelijke journalisten ondervinden gevolgen van de agressie, bedreiging en intimidatie op het persoonlijke leven. De helft ondervindt effecten op het gedrag en een kwart op de geestelijke gezondheid. Bijna drie tiende van de vrouwelijke journalisten voelt zich angstig en ruim een tiende kan er niet van slapen of ervaart lichamelijke klachten. Een algemeen beeld dat kan worden geschetst is dat de agressie, intimidatie en bedreiging voor een algeheel gevoel van onveiligheid kan zorgen, omdat er een constante dreiging heerst, of ze constant op hun hoede moeten zijn.

Een deel ervaart lichamelijke en psychische klachten naar aanleiding van de ervaringen met intimidatie die zij hebben meegemaakt. Dit kan in sommige gevallen zo ver zijn gegaan dat ze in therapie moesten.

Zes op de tien vrouwelijke journalisten ervaren gevolgen bij het uitvoeren van hun werk

De ervaringen met agressie, intimidatie en bedreiging hebben ook invloed op de manier hoe journalisten hun werk uitoefenen. Voor zes op de tien hebben de incidenten gevolgen op het uitoefenen van hun werk. Journalisten zijn met name voorzichtiger geworden. De helft kiest hun woorden zorgvuldiger en voelt zich minder vrij in het uitoefenen van hun werk. Een deel van de vrouwelijke journalisten kon (tijdelijk) niet meer hun werk uitoefenen naar aanleiding van de ervaringen met agressie, bedreiging en intimidatie.

Incidenten veelal besproken met collega's, maar een deel bespreekt het met niemand

Niet iedereen bespreekt de ervaringen die ze hebben meegemaakt. De helft van de vrouwelijke journalisten bespreekt het met collega's. Over het algemeen wordt het bespreken met collega's als prettig ervaren, omdat op die manier ervaringen kunnen worden gedeeld. Een derde deelt hun ervaringen met de werkgever of opdrachtgever. Journalisten in vaste dienst delen fysieke agressie of bedreiging vaak wel, maar online incidenten niet altijd. Voor freelance journalisten is het lastiger om de agressie, bedreiging of intimidatie te delen met de opdrachtgever, omdat zij niet altijd weten bij wie ze terecht kunnen.

Een deel meldt de incidenten bij instanties als PersVeilig. Dit doen ze aan de ene kant om informatie te krijgen over hoe er mee om te gaan, aan de andere kant om de omvang van het probleem in kaart te brengen.

Een klein deel doet aangifte of een melding bij de politie

Slechts een klein deel deed aangifte of heeft een melding gedaan bij de politie. Ze maken een afweging of ze het incident ernstig genoeg vinden om het te melden bij de politie. Een aantal journalisten die wel een melding of aangifte hebben gedaan, hebben hier positieve ervaringen mee, met name omdat er actie is ondernomen naar aanleiding van de melding of aangifte. Niet iedereen voelde zich serieus genomen toen ze aangifte wilde doen.

Een tiende voelt zich niet gesteund door de werkgever, opdrachtgever of collega's (10%). Drie op de tien vinden dat de werkgever of opdrachtgever onvoldoende maatregelen nemen om de journalist te beschermen. Journalisten die zich wel gesteund voelen, ervaren aan de ene kant steun in de vorm van veiligheidsmaatregelen die de opdrachtgever of werkgever kan bieden, zoals het meesturen van beveiligers. Aan de andere kant is het van belang dat de werkgever of opdrachtgever achter de bedreigde of agressief bejegende journalist gaat staan.

Behoeft aan een structurele aanpak maar ook aan directe persoonlijke ondersteuning

Het is dus duidelijk geworden dat vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met agressie, intimidatie en bedreiging gebaat zijn bij steun. In die behoefte is niet in alle gevallen voorzien. Aanvullende ondersteuningsbehoeften zijn een structurele aanpak van het probleem, door het belang van persvrijheid te benadrukken en betere mogelijkheden om de agressor aan te pakken. Daarnaast is er een rol voor PersVeilig en andere ondersteuningsinstanties om vrouwelijke journalisten te ondersteunen. Het is voor journalisten van belang dat ze serieus worden genomen en hun verhaal wordt angehooord. Daarnaast kunnen instanties informatie geven. Ook is bewustwording en training van belang.

Er is behoefte aan algemene informatie over hoe je als journalist veilig je werk kan doen. Dat betreft maatregelen die je kunt nemen om de veiligheid te vergroten, maar bijvoorbeeld ook handvatten hoe om te gaan met de agressie, intimidatie en bedreiging. Daarnaast is het belangrijk dat de belangen van de vrouwelijke journalisten behartigd worden.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Uit onderzoek in 2017 en 2021 bleek uit een raadpleging van de leden van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) dat de meerderheid van hen wel eens te maken had met een vorm van bedreiging. Dit is een alarmerend gegeven omdat een onafhankelijke journalistiek een onmisbare rol vervult in onze democratische rechtsstaat. Ook bleek uit deze onderzoeken dat de aard van de agressie, intimidatie en bedreiging tegen vrouwen anders is dan tegen mannen. Daarnaast bleek dat de gevolgen voor vrouwelijke journalisten anders zijn voor mannen.

Dit was de aanleiding voor PersVeilig om dit onderliggende onderzoek te laten uitvoeren, om zo een goed onderbouwd beeld te verkrijgen van het voorkomen en de aard van agressie en geweld tegen specifiek vrouwen werkzaam in de media.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de mate waarin vrouwelijke journalisten bij de uitoefening van hun beroep geconfronteerd worden met agressie, bedreiging en intimidatie. Daarnaast biedt het onderzoek inzicht in de impact die deze agressie, bedreiging en intimidatie heeft gehad op deze vrouwelijke journalisten, en waar de behoeftes liggen als het gaat om ondersteuning.

Op basis van de verkregen inzichten wil PersVeilig conclusies en aanbevelingen formuleren voor de verdere ontwikkeling van PersVeilig en de bij PersVeilig aangesloten partners.

Doelgroep

De onderzoekspopulatie bestaat uit vrouwelijke journalisten uit Nederland bij verschillende media (geprint, internet en RTV), in uiteenlopende functies (o.a. verslaggever, redacteur, cameravrouw en fotograaf) en verdeeld over verschillende categorieën (parlementair, sport, buitenland, rechtbankverslaggever, onderzoeksjournalist, redactie stad- en streeknieuws, etc.).

Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die volgen uit de doelstelling zijn:

- 1 In welke mate krijgen vrouwelijke journalisten bij hun beroepsuitoefening te maken met intimidatie, agressie en bedreigingen?
- 2 Wat is de aanleiding en context van de intimidatie, agressie en bedreiging?
- 3 Wat is de impact en wat zijn de gevolgen van de intimidatie, agressie en bedreigingen op journalisten?
- 4 In hoeverre worden vrouwelijke journalisten ondersteund na intimidatie, agressie en bedreiging?
- 5 Waar liggen de behoeftes als het gaat om ondersteuning naar aanleiding van de intimidatie, agressie en bedreiging?

1.3 Uitvoering van het onderzoek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is gebruik gemaakt van een online enquête en een aantal verdiepende interviews met vrouwelijke journalisten.

Uitvoering van de enquête

In samenwerking met PersVeilig heeft I&O Research een vragenlijst ontwikkeld. Hierbij is gezocht naar aansluiting in de vraagstellingen met de eerdere onderzoeken naar agressie tegen journalisten (2017 en 2021) en onderzoeken naar agressie en geweld in andere beroepsgroepen.

De wijze van de kwantitatieve dataverzameling van dit onderzoek vond plaats in de periode van 6 september 2022 tot en met 21 september 2022. De online vragenlijst is door de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) via een e-mail verspreid onder haar vrouwelijke leden. Daarnaast heeft de NVJ een link naar de vragenlijst verspreid via de eigen sociale media kanalen. Na een week is er een rappel gestuurd.

Uiteindelijk vulden 292 journalisten de vragenlijst in. Dat betekent dat ongeveer 10 procent van alle vrouwelijke journalisten die zijn aangesloten bij de NVJ aan het onderzoek hebben meegedaan.

De opzet van de vragenlijst is deels anders ten opzichte van het onderzoek in 2021.¹ Hierdoor zijn de vergelijkingsmogelijkheden met het onderzoek uit 2021 beperkt. Waar relevant worden de uitkomsten vergeleken met de situatie van vorig jaar. Verder worden uitsplitsingen gemaakt die relevant zijn. Verschillen worden alleen beschreven indien deze significant zijn.

Betrouwbaarheid en representativiteit

Het responsaantal van 292 is voldoende om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. De onnauwkeurigheidsmarge bedraagt 5,4 procent. Dat betekent dat de gevonden uitkomsten maximaal 5,4 procentpunt afwijken van de werkelijke waarde in de populatie. Minstens zo belangrijk als de statistische betrouwbaarheid is de representativiteit van de uitkomsten. Hierbij gaat het om de mate waarin de respons een zuivere afspiegeling is van de gehele populatie, dat wil zeggen alle vrouwelijke journalisten die zijn aangesloten bij de NVJ. Over deze representativiteit is slechts in beperkte mate iets te zeggen omdat de NVJ geen scherp overzicht heeft van de samenstelling van het ledenbestand. Om deze reden konden de resultaten van dit onderzoek niet worden gewogen op achtergrondgegevens. Wel zien we in de respons dat verschillende leeftijdscategorieën en uiteenlopende beroepsgroepen zijn vertegenwoordigd.

Hoewel hiervoor geen directe aanwijzingen zijn, is niet uit te sluiten dat journalisten die te maken hebben gehad met agressie, intimidatie of bedreiging eerder geneigd zijn de vragenlijst over dit onderwerp in te vullen. Dit zou 'selectiviteit' in de respons tot gevolg kunnen hebben en daarmee leiden tot een overschatting van de problematiek. Dit is een punt van aandacht bij alle onderzoeken naar slachtofferschap. Om de kans hierop zo klein mogelijk te maken, hebben we in de uitnodigingen voor het onderzoek benadrukt dat deelname van alle journalisten van groot belang is, ook wanneer ze niet te maken hebben gehad met agressie en/of geweld.

¹ Agressie en bedreiging richting journalisten. (2021) Onderzoek I&O Research in opdracht van PersVeilig

Verder is in de communicatie rond het onderzoek benadrukt dat de gegeven antwoorden uiterst zorgvuldig behandeld worden en dat deze anoniem worden verwerkt (zie hieronder). Al met al zijn alle maatregelen om een zo betrouwbaar mogelijk beeld te schetsen genomen.

Verdiepende interviews

In aansluiting op het kwantitatieve onderzoek zijn er acht verdiepende interviews uitgevoerd met vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met intimidatie, agressie of bedreiging. In de enquête is gevraagd of de respondenten bereid waren om deel te nemen aan een verdiepend interview over dit onderwerp. Uit deze respondenten is vervolgens een selectie gemaakt op basis van de intimidatie die zij hebben meegemaakt, ernst van de gevolgen, of het incident is gemeld en hun functie. Het doel van deze interviews was het verkrijgen van een beter beeld bij de ervaringen, gevoelens en behoeften van vrouwelijke journalisten met betrekking tot intimidatie, agressie of bedreiging.

Van de interviews zijn geanonimiseerde gespreksverslagen gemaakt. Deze gespreksverslagen zijn verwerkt in dit rapport. Er is op geen enkele manier terug te leiden om welke journalisten het gaat. De uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek zijn indicatief en niet per definitie representatief voor vrouwelijke journalisten in Nederland. De antwoorden van deelnemers geven een verdieping op de antwoorden uit de enquête. Met name als het gaat om de ervaren gevolgen van agressie, intimidatie of bedreiging en de ondersteuningsbehoeften die leven.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de ervaringen van vrouwelijke journalisten met uiteenlopende vormen van agressie, intimidatie en bedreiging. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie beschreven wat de gevolgen zijn van de agressie, intimidatie en bedreiging op zowel persoonlijk als werkgebied. Ook wordt ingegaan op de nasleep van incidenten, met name de mate waarin en de manier waarop vrouwen deze ervaringen hebben besproken of gemeld. Tot slot wordt in hoofdstuk vier in kaart gebracht in hoeverre de vrouwelijke journalisten zich gesteund hebben gevoeld en welke behoefte aan ondersteuning zij hebben.

De onderzoeksresultaten van de online enquête en de verdiepende interviews worden per onderwerp gerapporteerd. Waar de verdiepende interviews meer diepgang geven aan de kwantitatieve onderzoeksresultaten, zijn die verwerkt in het hoofdstuk. In het laatste hoofdstuk worden voornamelijk onderzoeksresultaten vanuit de interviews gerapporteerd.

2 Ervaringen met agressie, bedreiging en intimidatie

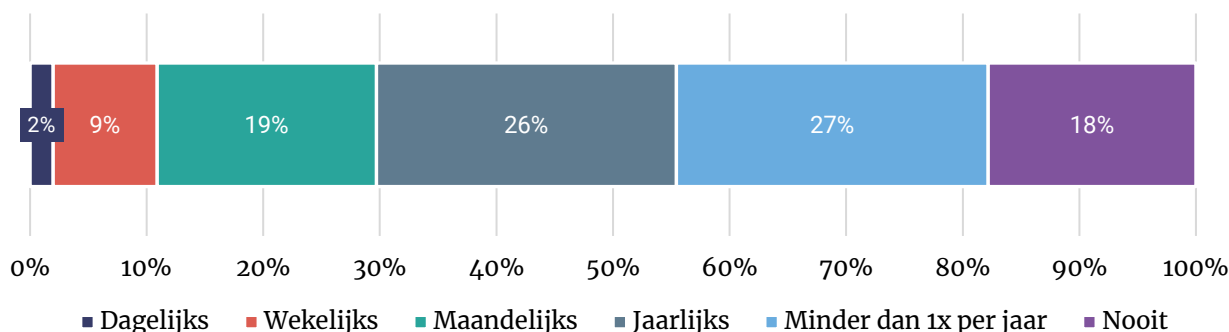
2.1 Frequentie van agressie, bedreiging en intimidatie

Meerderheid vrouwelijke journalisten heeft wel eens te maken met agressie, intimidatie of bedreiging

Acht op de tien (82%) vrouwelijke journalisten hebben wel eens te maken gehad met een vorm van intimidatie, agressie of bedreiging. Bijna een derde van de vrouwelijke journalisten maakt dit maandelijks (19%) of vaker (11%) mee (Figuur 2.1).

Figuur 2.1 - Agressie, bedreiging of intimidatie

In hoeverre heb je in je werk wel eens te maken met een vorm van intimidatie, agressie of bedreiging?
Basis alle vrouwelijke journalisten (n=292)

Vrouwelijke journalisten die voor een internetmedium werken hebben vaker met agressie, bedreiging en intimidatie te maken dan vrouwelijke journalisten die voor een geprint medium werken. Van de eerstgenoemde groep heeft 5 procent hier op dagelijkse basis mee te maken.

Het maakt ook uit hoe lang vrouwelijke journalisten in dienst zijn. Vrouwen die langer in de journalistiek werkzaam zijn, hebben in mindere mate te maken met intimidatie, agressie en bedreiging, dan journalisten die korter in het vak zitten. Onder de groep die meer dan 25 jaar actief is, heeft 65 procent hier meer dan 1 keer per jaar mee te maken en onder de vrouwen die korter dan 12 jaar als journalist werkzaam zijn is dit 82 procent.

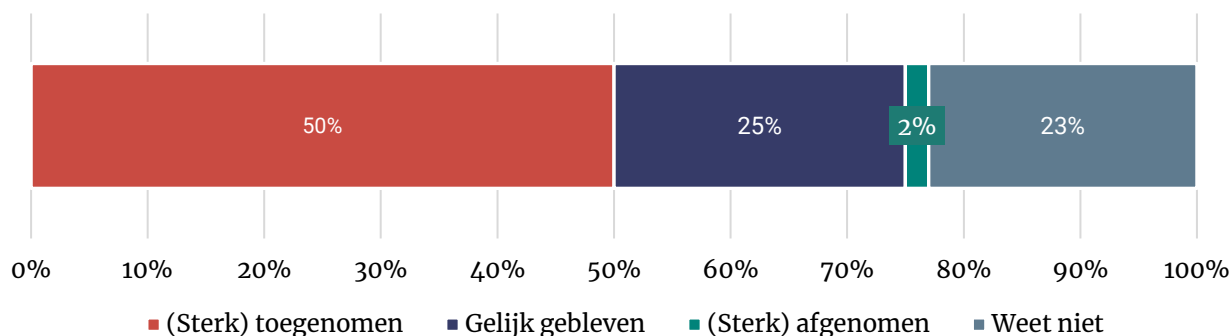
Helpt vrouwelijke journalisten van mening dat incidenten zijn toegenomen

De helft van de vrouwelijke journalisten is van mening dat agressie, geweld en bedreiging tegen hun beroepsgroep in de afgelopen vijf jaar (sterk) is toegenomen (50%) (Figuur 2.2). Slechts 2 procent denkt dat het is afgenomen, de overige vrouwelijke journalisten denken dat het gelijk is gebleven (25%) of weten het niet (23%).

Figuur 2.2 - Ontwikkeling van incidenten van agressie, intimidatie of bedreiging

In hoeverre is dit aantal incidenten de afgelopen vijf jaar toe- of afgenomen?

Basis alle vrouwelijke journalisten (n=292)

Uitkomsten interviews

Uit de interviews blijkt dat niet alleen het aantal incidenten is toegenomen, maar dat ook de aard van de incidenten is veranderd. De agressieve uitingen zijn anders van toon. Ze zijn explicieter en ook bedreigender. Waar omstanders het vroeger “geweldig vonden als de televisie erbij was”, blijkt dit tegenwoordig niet langer het geval. In de beleving van een aantal geïnterviewde vrouwelijke journalisten hebben omstanders “een korter lontje gekregen”. Dit draagt bij aan een bedreigendere sfeer.

“Het zijn vaker concrete bedreigingen geworden. Voorheen was het gewoon: ‘Sodemieter op, ik hoef je hier niet.’ Gewoon stemverheffend en boos. Nu zijn het bedreigingen als: ‘Als je nou niet weggaat sla ik je in elkaar.’ Daar zit een aardig verschil tussen. Eerst kon je nog het gesprek aangaan, nu bijna niet meer.”

Een aantal geïnterviewden legt een relatie tussen de bedreigende sfeer en de toenemende polarisatie in de samenleving. Groepen mensen staan tegenover elkaar en journalisten worden door een deel van de mensen niet langer als onafhankelijk, maar als onderdeel van een groter geheel of erger nog, de tegenpartij beschouwd.

“De grote thema’s waarin veel mensen tegenover elkaar staan en de journalist als een soort boksbal in het midden wordt geplaatst. We zijn van niemand en dus van iedereen, en daardoor een hele makkelijke boksbal van iedereen die zich net niet helemaal in je herkent. Dat is een veel lastigere positie. Het is veel lastiger om je werk nu goed te kunnen doen in de perceptie van het publiek dan nog niet zo heel lang geleden. Misschien wel voor Corona, zagen we het minder erg dat groepen in de samenleving expliciet tegenover elkaar stonden. Er bevinden zich nu grotere groepen in die polarisatie dan een paar jaar geleden.”

2.2 Vormen van agressie, intimidatie en bedreiging

Online verbale agressie meest voorkomende vorm

We vroegen aan de journalisten hoe vaak zij in de afgelopen 12 maanden te maken hadden met vier verschillende vormen van agressie: verbale agressie (online en offline), bedreiging (online en offline), fysieke agressie en juridische bedreiging / SLAPP. In het kader hieronder staat welke uitleg de journalisten hierbij kregen.

Vormen van intimidatie, agressie en geweld

- Bij verbale agressie gaat het om schelden, schreeuwen, kwetsen of negatieve of discriminerende en seksistische opmerkingen zowel online als offline;
- Fysieke agressie heeft betrekking op duwen, slaan, schoppen, spugen, vastgrijpen, verwonden, fysiek hinderen, obstructie, gooien met/vernielen van voorwerpen;
- Bedreiging of intimidatie gaat om bedreigen, stalken, chanteren, onder druk zetten, een dreigbrief of dreigmail, het bedreigen van gezinsleden, uitingen via sociale media of het op andere wijze afgeven van een 'signaal', zowel online als offline;
- Bij juridische bedreiging / SLAPP gaat het om een rechtszaak die aangespannen wordt met het oogmerk om een kritische partij te intimideren en tot zwijgen te brengen. SLAPP staat voor Strategic Lawsuit against Public Participation.

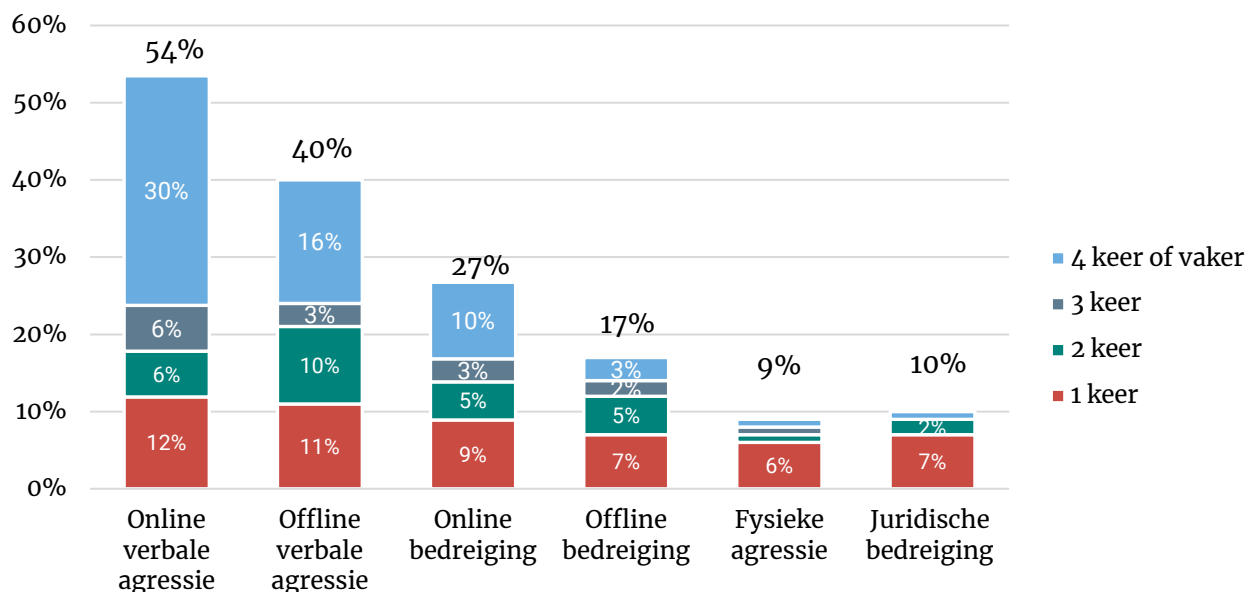
Online verbale agressie is de meest voorkomende vorm van agressie, ruim de helft (54%) van de vrouwelijke journalisten heeft hier in de afgelopen 12 maanden minimaal één keer mee te maken gehad. Wanneer vrouwelijke journalisten te maken krijgen met online verbale agressie, blijft dit veelal niet bij één incident. Vrouwelijke journalisten die te maken krijgen met online verbale agressie worden hier over het algemeen meermaals mee geconfronteerd. Drie op de tien vrouwelijke journalisten die te maken hadden met online verbale agressie hebben in het afgelopen jaar vier of meer incidenten van online verbale agressie meegemaakt. Vier op de tien hebben te maken gehad met offline verbale agressie. Binnen deze groep heeft 16 procent vier keer of vaker een incident meegemaakt. Ruim een kwart heeft te maken gehad met online bedreiging. Fysieke agressie en juridische bedreiging komen minder vaak voor en zijn bovendien meer dan de andere vormen incidenteel van aard.

Figuur 2.3 – Vormen van agressie, intimidatie en bedreiging

Hoe vaak heb je in de afgelopen 12 maanden vanuit je beroepsoefening wel eens te maken gehad met een vorm van intimidatie, agressie of bedreiging?

Basis: alle vrouwelijke journalisten (n=292)

Uitkomsten interviews

De geïnterviewde vrouwelijke journalisten die te maken hadden met agressie, geven aan dat het vaak niet bij één keer blijft. Dat geldt zowel voor online als offline agressie. Online agressieve uitingen kunnen zeer frequent voorkomen, maar niet elk bericht wordt door de betrokken journalist als even ernstig ervaren. Zo zegt een van de geïnterviewden: *“Ik word niet wekelijks voor het allerergste uitgemaakt maar er zit wel wekelijks iets onaardigs tussen.”* Ook offline verbale agressie en bedreiging tegen vrouwelijke journalisten kan herhaaldelijk voorkomen. Dit geldt dan met name voor vrouwelijke journalisten die vaak voor hun werk op pad moeten. Zo zegt een vrouwelijke journalist in het interview dat ze elke week wel wordt uitgescholden of geduwd als ze ergens op locatie is. Zij hebben daarbij vaker te maken met fysieke agressie dan journalisten met een bureaufunctie. Deze groep heeft juist vaker te maken met online verbale agressie en bedreiging.

Online agressie kan overgaan naar offline vormen van agressie, intimidatie of bedreiging. Uit de interviews komen hiervan meerdere voorbeelden naar voren. Zo werd een vrouwelijke journalist die te maken had met online agressie, later geconfronteerd met een klacht gericht aan de redactie waar ze voor werkt. In een vergelijkbaar geval leidde de aanvankelijke online agressie uiteindelijk tot een verzoek van de agressor aan de redactie om de betreffende journaliste te ontslaan.

“Op het moment dat er op Twitter nare berichten naar je toegestuurd worden, daar voel ik mij dan niet fijn bij. Waar ik mij ook niet fijn bij voel is als die mensen redacties gaan aanschrijven, die maken mij dan op die manier het werk onmogelijk.”

Bij online agressie gaat het vooral om kleineren, discrimineren, maar ook om seksistische haatzaaiende uitlatingen

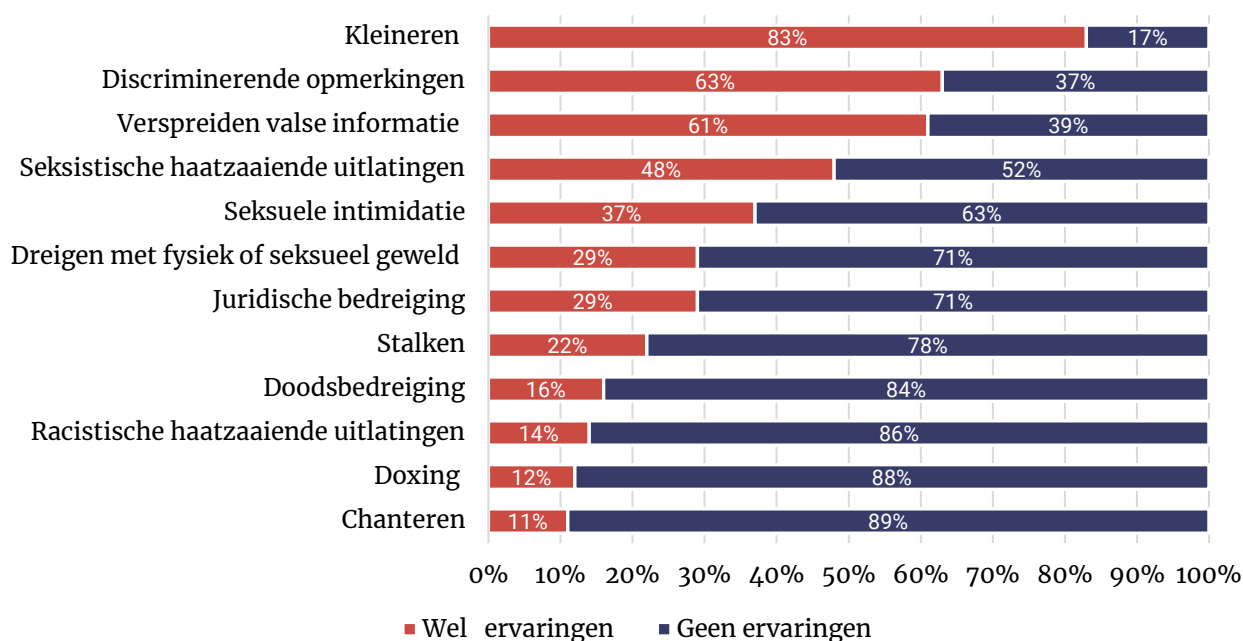
Meer dan helft van de vrouwelijke journalisten heeft het afgelopen jaar te maken gehad met online agressie. Dit kan zich in meerdere vormen uiten. Een aantal van deze vormen is voorgelegd aan vrouwelijke journalisten die de afgelopen 12 maanden één keer of vaker te maken hebben gehad met *online* agressie of bedreiging.

De vorm waar vrouwelijke journalisten het meeste mee te maken krijgen is kleineren. Meer dan acht op de tien (83%) vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met online agressie, intimidatie of bedreiging zegt in de afgelopen 12 maanden te zijn gekleinereerd (Figuur 2.4). Hiervan kwam bij een derde dit maandelijks of vaker voor (Tabel 2.1). Zes op de tien vrouwelijke journalisten hebben te maken gehad met het verspreiden van valse informatie over hen of hun werkplek (61%) en discriminerende opmerkingen (63%). Racistische haatzaaiende uitlatingen, chanteren en doxing (het bekendmaken van persoonsgegevens) komt bij ongeveer een op de acht journalisten voor. Bijna de helft (48%) van de vrouwelijke journalisten die in de afgelopen 12 maanden werd geconfronteerd met online agressie of bedreiging heeft te maken gehad met seksistische haatzaaiende uitlatingen. Omgerekend gaat dit om een kwart van alle vrouwelijke journalisten.

Figuur 2.4 - Vormen online intimidatie, agressie en bedreiging

Hoe vaak heb je in de afgelopen 12 maanden te maken gehad met de volgende vormen van online agressie en geweld?

Basis: Vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met online agressie of intimidatie (n=161)

Tabel 2.1 – Frequentie vormen van online intimidatie, agressie en bedreiging

Hoe vaak heb je in de afgelopen 12 maanden te maken gehad met de volgende vormen van online agressie en geweld?

Basis: Vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met online agressie of intimidatie (n=161)

	Maandelijks of vaker	Minder dan maandelijks	Geen ervaringen
Kleineren	34%	49%	17%
Discriminerende opmerkingen	21%	41%	37%
Verspreiden valse informatie over mij en mijn werkplek	22%	39%	39%
Seksistische haatzaaiende uitlatingen	16%	31%	52%
Seksuele intimidatie	10%	27%	63%
Dreigen met fysiek of seksueel geweld	8%	22%	71%
Juridische bedreiging	5%	24%	71%
Stalken	5%	17%	78%
Doodsbedreiging	3%	13%	84%
Racistische haatzaaiende uitlatingen	6%	7%	86%
Doxing	3%	10%	88%
Chanteren	4%	8%	89%

2.3 Uitingsvorm

Om inzicht te krijgen in de aard en uitingsvorm van agressie, intimidatie en bedreiging zijn aan degenen die hiermee te maken hadden, vragen gesteld over het meest recente incident.

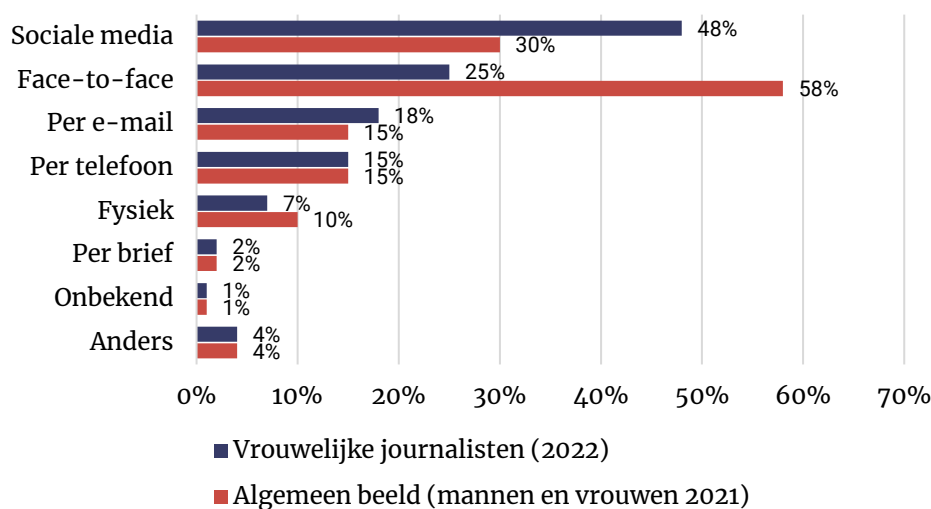
Meeste uitingen van agressie, intimidatie en bedreiging via sociale media

Uitingen van agressie, bedreiging en intimidatie werden vooral gedaan via sociale media (48%). Een kwart wordt face-to-face geuit. Agressie via e-mail (18%) en telefoon (15%) per brief (2%) komen minder vaak voor (Figuur 2.5).

Figuur 2.5 – Uitingvorm van het meest recente incident

Op welke wijze werd het meest recente incident van intimidatie, agressie en bedreiging geuit?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (2022, n=194) en journalisten (mannen en vrouwen) die een incident hebben meegemaakt (2021, n=496)

Vrouwelijke journalisten hebben in vergelijking met de totale beroepsgroep (mannen en vrouwen tezamen) relatief vaak te maken met agressieve of intimiderende uitingen via sociale media en juist wat minder vaak met face-to-face incidenten.

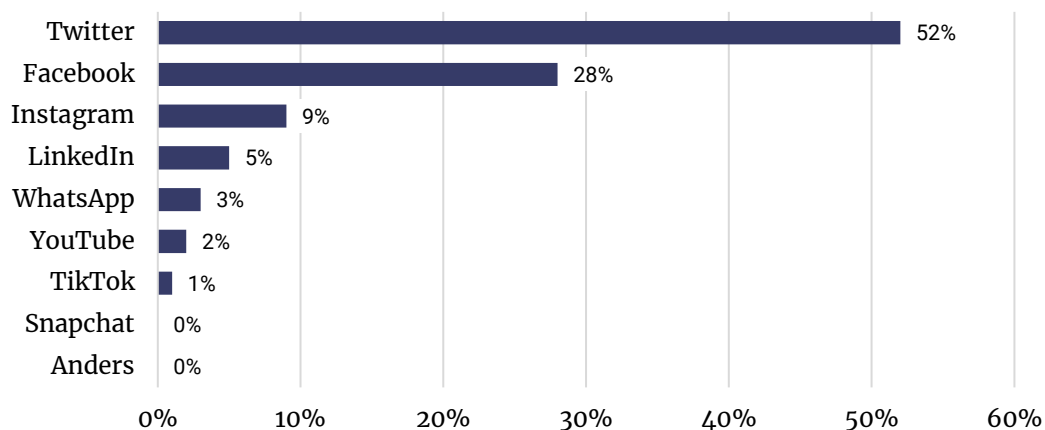
Een kwart van alle incidenten van intimidatie, agressie en bedreiging vindt zijn weg via Twitter

Bijna de helft (48%) van alle incidenten van agressie, intimidatie en bedreiging verloopt via sociale media. Van alle sociale media wordt Twitter het meest genoemd als kanaal waarlangs de agressieve en bedreigende uitingen een weg vinden. De helft (52%) van de agressie via sociale media gaat via Twitter. Dat is dus een kwart van alle incidenten van agressie, bedreigingen en intimidatie tegenover vrouwelijke journalisten. Facebook blijkt eveneens een belangrijk platform te zijn voor dergelijke uitingen. Bij drie op de tien (28%) vrouwelijke journalisten bij wie het laatste incident via sociale media plaatsvond, gebeurde dit via Facebook. Instagram en LinkedIn worden aanzienlijk minder vaak gebruikt als kanaal om agressie te uiten.

Figuur 2.6 – Sociale media platform van meest recente incident

Via welk sociale media platform werd het meest recente incident van intimidatie, agressie en bedreiging geuit?

Basis: Vrouwelijke journalisten die een incident via sociale media hebben meegemaakt (n=93)

Uitkomsten interviews

Vrouwelijke journalisten bevestigen het beeld dat Twitter een platform is voor het uiten van agressieve, haatzaaiende en bedreigende boodschappen. Ze kunnen uit eigen ervaringen tal van voorbeelden noemen waarbij ze zijn uitgescholden, haatdragende berichten en bedreigingen ontvingen. Ook stalking komt voor. Dit kan op verschillende manieren gaan. Zo noemt iemand dat er periodes zijn dat ze dagelijks wordt getagd in vervelende berichten. Ook wordt genoemd dat er accounts zijn die narisigheid verspreiden, die andere accounts oppakken, waardoor er een ‘Twitterstorm’ aan negatieve reacties ontstaat.

“Het is het allerergst via Twitter. Ik ben zelf minder goed vindbaar op andere platforms. Maar via de algemene accounts van de werkgever is het ook niet altijd even makkelijk, maar dat wordt minder persoonlijk. We krijgen ook wel eens lelijke DM’s of mails, maar nooit met die hoeveelheid en massa van Twitter. En dat anonieme getroll via Twitter.”

24%

van alle agressie, bedreiging of intimidatie die vrouwelijke journalisten meemaken gebeurt via Twitter.

Discriminerende opmerkingen in de meeste gevallen op basis van geslacht

Vier op de tien vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met agressie en intimidatie geven aan dat het laatste incident discriminerend van aard was (Tabel 2.2). In de meeste gevallen ging het om discriminatie op basis van geslacht. Afgezet tegen het totaal gaat het om een derde van alle incidenten tegen vrouwelijke journalisten. Leeftijd (7%), seksuele oriëntatie (4%) en etnische identiteit of afkomst (4%) zijn ook gronden voor discriminerende opmerkingen richting vrouwelijke journalisten.

Tabel 2.2 – Discriminatie op basis van bepaalde kenmerken

Was het meest recente incident discriminerend (bijvoorbeeld seksistisch, racistisch) van aard?

Discriminatie op basis van...

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194) (meerdere antwoorden mogelijk)

	totaal
Incident niet discriminerend van aard	61%
Incident discriminerend van aard	39%
<i>waarvan (meerdere antwoorden mogelijk)</i>	
o.b.v. geslacht	33%
o.b.v. leeftijd	7%
o.b.v. seksuele oriëntatie	4%
o.b.v. etnische identiteit/afkomst	4%
o.b.v. gender identiteit	3%
o.b.v. geloof	1%
o.b.v. iets anders	4%

Agressieve uitingen die via sociale media binnenkomen, blijken in nog sterkere mate een discriminerend karakter te hebben (Tabel 2.3). In bijna de helft van de gevallen ervaren de vrouwelijke journalisten de uiting als discriminerend. Dit is significant hoger dan vrouwelijke journalisten bij wie het incident niet via sociale media plaatsvond (31%).

Tabel 2.3 – Discriminerend karakter van ervaren agressie naar kanaal

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

	via sociale media (n=93)	Niet via sociale media (n=101)	Totaal
Incident discriminerend van aard	48%	31%	39%
Incident niet discriminerend van aard	52%	69%	61%
	100%	100%	100%

Uitkomsten interviews

Het beeld uit de enquête wordt bevestigd in de interviews. De geïnterviewden geven aan dat veel berichten op sociale media, vooral Twitter, seksistisch van aard zijn. Dit heeft er aan de ene kant mee te maken dat vrouwelijke journalisten worden uitgescholden of gekleineerd op basis van hun vrouw-zijn. Soms zijn de uitingen ook explicieter. De respondenten geven aan dat ze wel eens zijn uitgescholden voor ‘hoer’, ‘huppelkut’ of te horen hebben gekregen dat ze moeten gaan schoonmaken. Het zijn voornamelijk mannen die dergelijke beledigende en discriminerende berichten sturen. Een vrouwelijke journalist zegt hierover:

“Je mag niet generaliseren maar het viel mij op dat het vooral mannen waren. Die vonden dat ik mij niet met dit onderwerp mocht bemoeien. Toen heb ik voor het eerst gedacht: ‘Er bestaat zo iets als vrouwenhaat.’”

33%

van de vrouwelijke journalisten die te maken hadden met agressie, bedreiging of intimidatie ervaarde het laatste incident als discriminerend op basis van geslacht.

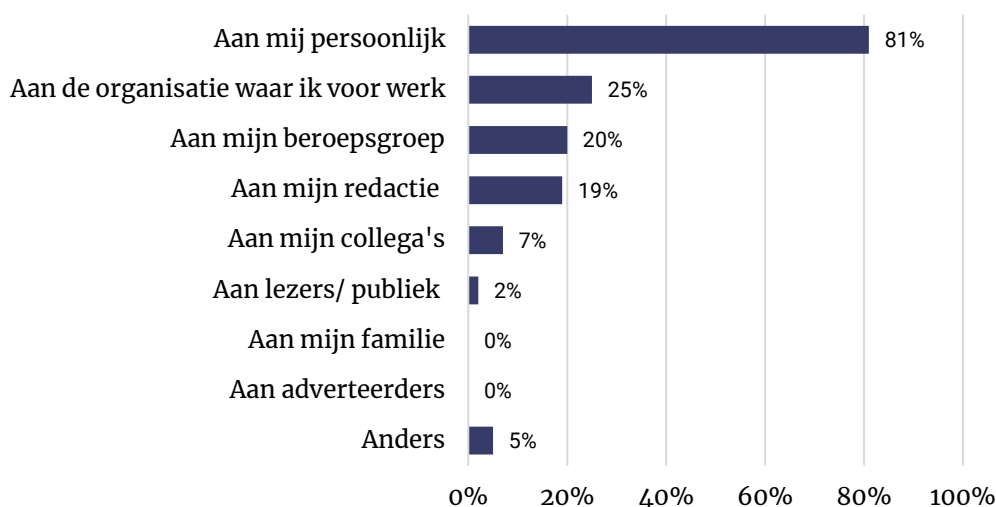
Agressie, intimidatie en bedreiging vaak gericht aan de journalist persoonlijk

De agressie, intimidatie en bedreiging is in de meerderheid van de gevallen (81%) gericht tegen de journalisten persoonlijk. Een kwart van de agressie, bedreiging en intimidatie was gericht aan de organisatie waar ze voor werken. Dit wordt gevolgd door de beroepsgroep (20%) en de redactie (19%). Agressie, bedreiging of intimidatie gericht aan de familie of adverteerders komt vrijwel niet voor.

Figuur 2.7 – Richtpunt van agressie

Als je terugdenkt aan het meest recente incident, kun je aangeven aan of tegen wie de intimidatie, agressie of bedreiging was gericht?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194) (meerdere antwoorden mogelijk)

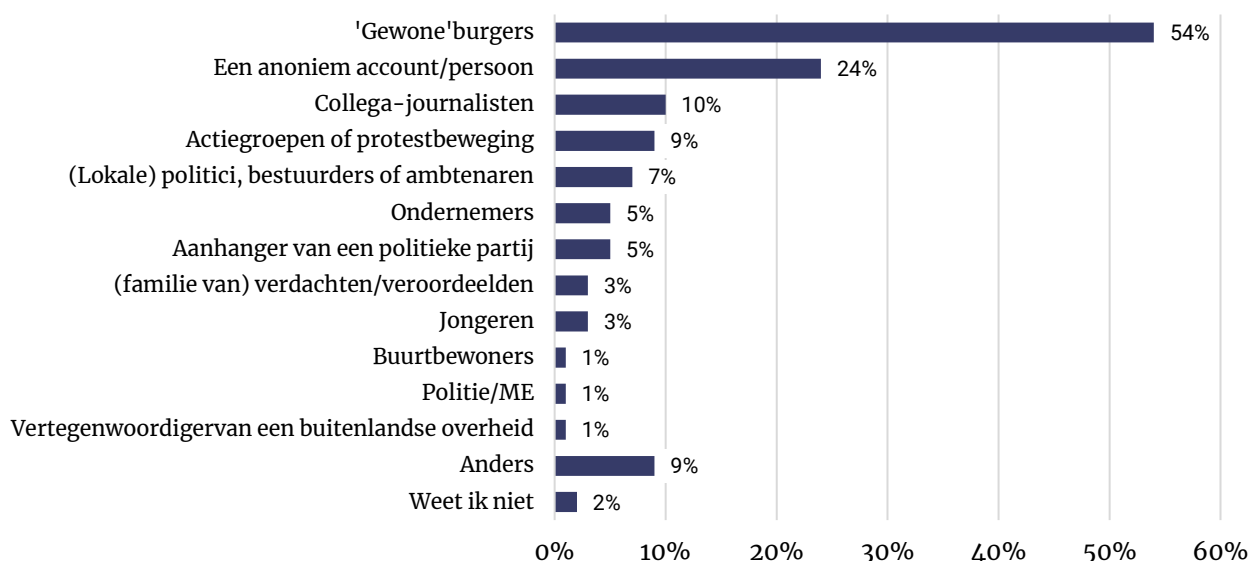
In de helft van de gevallen was een 'gewone' burger betrokken bij het incident

In ruim de helft van de gevallen (54%) was de agressie, bedreiging of intimidatie geuit door 'gewone' burgers (Figuur 2.8). Bij een kwart werd de agressie, bedreiging of intimidatie gedaan door een anoniem account of persoon. Bij een tiende van de incidenten was een collega-journalist betrokken. Uitingen van agressie, bedreiging of intimidatie werden bijna niet gedaan door buurtbewoners, de politie of ME of vertegenwoordigers van een buitenlandse overheid. Andere genoemde type daders zijn voetbalhooligans en medewerker van een universiteit.

Figuur 2.8 – Type daders

Door wie is de intimidatie, agressie of bedreiging geuit bij het meest recente incident?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194) (meerdere antwoorden mogelijk)

Meeste vrouwelijke journalisten weten aanleiding van incident

De vrouwelijke journalisten die te maken hadden met agressie, bedreiging of intimidatie vroegen we in te schatten wat de aanleiding was voor de uiting van deze agressie, intimidatie of bedreiging (Tabel 2.4). Bijna alle (96%) vrouwelijke journalisten die te maken hadden met een incident gaven aan te weten wat de aanleiding hiervoor was. Bijna zes op de tien (57%) zeggen dat het onderwerp waarover ze publiceerden of wilden publiceren de aanleiding was voor het incident. Drie op de tien (31%) vrouwelijke journalisten gaven aan dat hun aanwezigheid, zowel online als offline de aanleiding was. Bij incidenten via sociale media was de aanleiding vaker het onderwerp waarover gepubliceerd werd (72%) en de organisatie waar de journalist voor werkt (31%) dan incidenten die niet via sociale media plaatsvonden (respectievelijk 51% en 17%). De aanwezigheid van een fotocamera was juist minder vaak de aanleiding voor het incident op sociale media (6%) dan bij incidenten die niet via sociale media plaatsvonden (17%).

Tabel 2.4 – Aanleiding voor agressie, naar platform van incident

Als je terugdenkt aan het meest recente incident, wat was volgens jou de aanleiding voor de intimidatie, agressie of bedreiging?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194) (meerdere antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=194)	Via sociale media (n=93)	Niet via sociale media (n=101)
Het onderwerp waar ik over publiceerde/ wilde publiceren	57%	72%	41%
Mijn aanwezigheid (online of offline)	31%	27%	36%
De organisatie waar ik voor werk	24%	31%	17%
De aanwezigheid van een (foto)camera	12%	6%	17%
Anders, namelijk:	12%	8%	16%
Weet ik niet	4%	3%	5%
Totaal	100%	100%	100%

Vrouwelijke journalisten konden een toelichting geven in het open toelichtingenveld over de aanleiding van de ervaringen die ze hebben meegemaakt. Veelvoorkomende onderwerpen die worden genoemd als aanleiding voor de agressie, intimidatie en bedreiging zijn racisme, seksueel geweld, Corona en boeren. Als hun aanwezigheid de aanleiding was van het incident, had dat vaak te maken met het feit dat ze vrouw zijn:

- “Enige vrouw in een club mannen”
- “Het feit dat ik vrouw ben”

Andere redenen die worden genoemd als aanleiding zijn:

- “Afbreuk doen aan mijn betrouwbaarheid als journalist en de betrouwbaarheid van mijn nieuwsmedium”
- “Mij kleineren”

Agressieve uitingen in bijna de helft van de gevallen te maken met een publicatie

Bij acht op de tien (82%) hadden de agressie, intimidatie en bedreiging volgens de vrouwelijke journalisten die het overkwam een specifiek doel (Tabel 2.5). In een kwart van de gevallen was het doel om de inhoud van publicatie te beïnvloeden, en in een op de tien gevallen om een publicatie te voorkomen of een rectificatie af te dwingen. In de helft van de gevallen was er geen directe inhoudelijke aanleiding, maar was het doel van de agressie om te intimideren. Vrouwen met een 'opiniefunctie' (65%) geven vaker aan dat dit het doel was dan vrouwelijke journalisten zonder 'opiniefunctie' (46%)². Andere motieven die vrouwelijke journalisten noemen als achtergrond van het agressieve of bedreigende gedrag was onder meer pogingen om afbreuk te doen aan de betrouwbaarheid van de journalist of medium of om te beledigen.

Tabel 2.5 – Doel van de agressie, bedreiging en intimidatie

Als je terugdenkt aan het meest recente incident, had de intimidatie, agressie of bedreiging een specifiek doel?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

Mij intimideren	50%
Het beïnvloeden van de inhoud van publicatie	24%
Het voorkomen van publicatie	10%
Het afdwingen van rectificatie	10%
Doel onbekend	5%
Een ander doel	13%
Geen specifiek doel	18%
Totaal	100%

² Onder 'opiniefunctie' vallen de functies: culinair journalist, criticus, publicist, opiniemaker, commentator, columnist, hoofdredacteur, schrijver en cartoonist.

3 Gevolgen van en omgang met agressie

3.1 Gevolgen van agressie, bedreiging en intimidatie

Meerderheid vrouwelijke journalisten ervaren gevolgen na incident

Bijna acht op de tien vrouwelijke journalisten die te maken hadden met agressie, intimidatie en bedreiging hebben hiervan effecten ervaren (77%) (Tabel 3.1). Het meest genoemde effect betreft effecten op het eigen gedrag (48%). Voor een net iets kleinere groep (44%) heeft het incident een negatieve impact gehad op hun werkplezier. Daarna volgen effecten op de geestelijke gezondheid (27%) en lichamelijke gezondheid (8%). Drie procent heeft materiële effecten ondervonden naar aanleiding van het meest recente incident. Andere effecten die worden genoemd zijn voorzichtiger met schrijven en publiceren en niet meer onder de eigen naam publiceren. Vrouwelijke journalisten die vaker met intimidatie, agressie en bedreiging te maken hebben, ervaren meer effecten op hun werkplezier (53%) en hun geestelijke gezondheid (35%) dan vrouwelijke journalisten die op minder frequentere basis te maken hebben met agressie, intimidatie en bedreiging (respectievelijk 38% en 21%). Ook het type functie speelt een rol in de effecten die vrouwelijke journalisten ondervinden van de incidenten. Vrouwelijke journalisten met een 'opiniefunctie' ervaren vaker effecten op hun lichamelijke gezondheid (20%) en geestelijke gezondheid (40%) dan vrouwelijke journalisten zonder 'opiniefunctie' (respectievelijk 5% en 2%).

Tabel 3.1 – Effecten van de intimidatie, agressie en bedreiging

Welke invloed of gevolgen heeft bedreiging, agressie of intimidatie die je mee hebt gemaakt als journalist gehad voor jou persoonlijk?

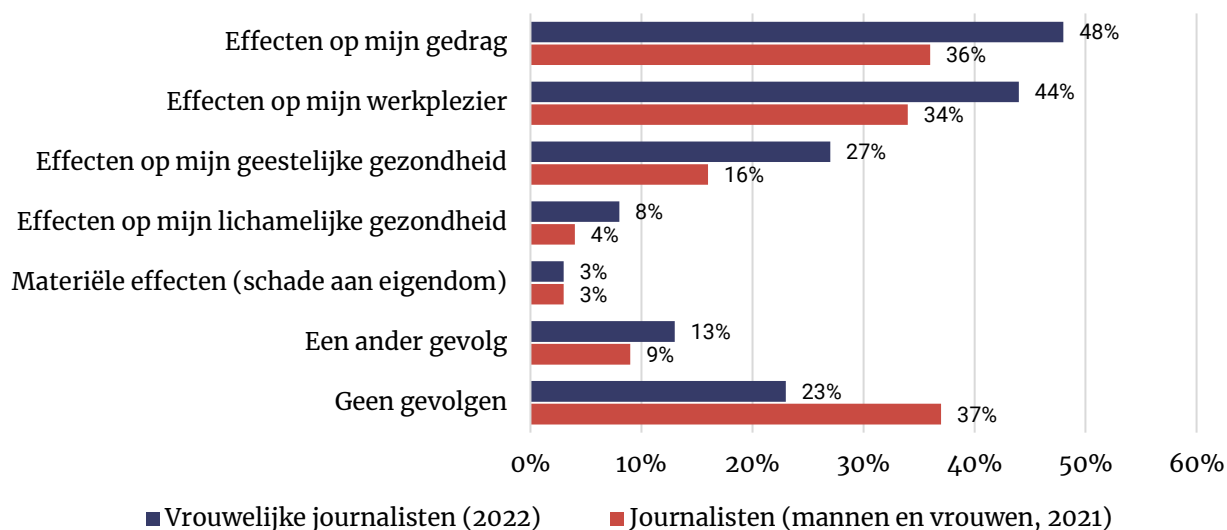
Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194) (meerdere antwoorden mogelijk)

	Totaal (n=194)	Waarvan maandelijks of vaker (n=85)	Waarvan minder dan maandelijks (n=109)
Geen gevolgen	23%	16%	18%
Wel gevolgen	77%	84%	82%
waarvan:			
Effecten op mijn gedrag	48%	56%	43%
Effecten op mijn werkplezier	44%	53%	38%
Effecten op mijn geestelijke gezondheid	27%	35%	21%
Een ander gevolg, namelijk:	13%	12%	13%
Effecten op mijn lichamelijke gezondheid	8%	12%	5%
Materiële effecten	3%	2%	3%

In vergelijking met de gehele groep journalisten heeft de agressie, bedreiging en intimidatie bij vrouwelijke journalisten meer effecten op het gedrag, en op het werkplezier en de geestelijke en lichamelijke gezondheid (Figuur 3.1). De groep journalisten in 2021 (37%) ervaarde juist vaker geen gevolgen dan de vrouwelijke journalisten (23%).

Figuur 3.1 - Effecten van de intimidatie, agressie en bedreiging 2021 onder vrouwelijke journalisten (in 2022) in vergelijking met gehele groep (mannen en vrouwen, 2021)

Basis: Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (2022, n=194) en journalisten (mannen en vrouwen) die een incident hebben meegemaakt (2021, n=496)

3.2 Effecten op persoonlijk leven

Een kwart voelt zich angstig naar aanleiding van de agressie, intimidatie en bedreiging

Aan vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt is een aantal stellingen voorgelegd en gevraagd in hoeverre deze van toepassing zijn op hun persoonlijke leven naar aanleiding van de intimidatie, bedreiging of agressie. Bijna een kwart (23%) voelt zich wel eens angstig naar aanleiding van de ervaringen en ruim een op de tien kan er zelfs niet van slapen of ervaart lichamelijke klachten.

Tabel 3.2 - Gevolgen van agressie, intimidatie en bedreiging op persoonlijk vlak

Welke van de volgende stellingen zijn voor jou van toepassing naar aanleiding van de intimidatie, bedreiging of intimidatie?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens	Weet niet/ geen antwoord
Ik voel me angstig	23%	31%	43%	3%
Ik kan er niet van slapen	12%	19%	67%	1%
Ik ervaar meer lichamelijke klachten	11%	12%	74%	4%

Uitkomsten interviews

Dat agressie, intimidatie en bedreiging grote invloed kan hebben op het persoonlijke leven van journalisten wordt bevestigd en verduidelijkt in de interviews. Hoewel enkele vrouwelijke journalisten de gevolgen als minimaal omschrijven, zien we bij anderen dat ervaringen met agressie, intimidatie en bedreiging voor lange tijd verregaande gevolgen kunnen hebben.

Gevoel van onveiligheid

Vrouwelijke journalisten beschrijven allereerst een algemeen gevoel van onveiligheid nadat ze met agressief, intimiderend of bedreigend gedrag te maken hebben gehad. Dit heeft onder andere te maken met een constant gevoel van dreiging. Een aantal geïnterviewden geeft aan dat dit gevoel gevoed wordt door de onzekerheid of de online dreiging zich misschien voortzet naar persoonlijke, face-to-face dreiging. Dit kan ertoe leiden dat men vermijdingsgedrag gaat vertonen. Zo krijgt de intimidatie, dreiging en agressie een grote invloed op het dagelijks leven.

Meerdere journalisten geven ook aan dat ze na het incident constant op hun hoede waren: *“Ik heb een hond en als ik daarmee 's avonds de deur uit moest keek ik wel even links en rechts”*. Uit de gesprekken werd duidelijk dat de incidenten grote gevolgen kunnen hebben op iemands leven, en een hoeveelheid aan maatregelen met zich mee kan brengen. Zo heeft een vrouwelijke journalist naar aanleiding van de bedreiging die ze heeft ontvangen, moeten bespreken met haar naasten in hoeverre zij veilig zijn. Om zich veilig te voelen heeft ze met haar partner besproken hoe ze leeft, waar ze heengaat, wat ze doet en wat ze plaatst op sociale media. Ze geeft aan dat dit een enorme impact heeft gehad op haar mentale gezondheid. Een andere journalist geeft aan niet meer alleen thuis te durven zijn, waardoor ze een familielid een tijd bij haar heeft in laten wonen.

Psychische en lichamelijke gevolgen

Daarnaast geven aan aantal journalisten aan veel stress te hebben ervaren. Voor sommigen leidde het incident tot slapeloze nachten. Anderen hebben er zeer ernstige mentale gevolgen aan overgehouden, waaronder PTSS. Bij een aantal journalisten waren de gevolgen dusdanig ernstig dat ze in therapie moesten. Een aantal journalisten die we hebben gesproken hebben zo veel stress ervaren na het incident, dat ze er lichamelijke klachten van hebben gekregen.

“Ik had letterlijk kiespijn, en de tandarts kon niks vinden en vroeg of ik stress had? Toen dacht ik nou ja best wel. Het bleek dat ik met mijn tanden knarste. Dus ik heb mentaal en fysiek last gehad van dit.”

Agressie, intimidatie en bedreiging niet bij iedereen van invloed op het dagelijks leven

Bij een aantal heeft de verbale agressie (zowel online als offline) geen invloed op hun persoonlijke leven gehad. Meerdere respondenten geven aan dat ze (online) schelden of haatberichten naast zich neer kunnen leggen, omdat de berichten volgens hen geen betrekking hebben op henzelf. Wel geven ze hierbij aan dat dit anders wordt als er een persoonlijke en reële bedreiging bij komt kijken.

“In mijn gevallen was het gericht op media en ik was daar toevallig. Maar ik weet van een collega dat hij persoonlijk werd benaderd en bedreigd omdat hij een artikel had geschreven. Ik kan mij voorstellen dat dat heftiger is wanneer iemand roept: ‘Ik weet waar je woont en waar je kinderen op school zitten.’”

Ook lijkt er een bepaalde afstand te worden gecreëerd waardoor het niet persoonlijk opgevat wordt. Zo zegt iemand erover:

“Dus niet mijn privé persoonlijkheid op Twitter. Zo zie ik ook dat soort feedback, dat raakt mij niet. Dat staat los van mij als persoon.”

Wat daarnaast ook meespeelt is dat de incidenten niet als dusdanig ernstig of bedreigend worden ervaren:

“Ze hebben mij het ook nog niet zo zwaar gemaakt denk ik. Er zijn wel gevallen bekend dat heel Twitter over je heen valt met haatberichten, dat zou mij ook niet in de koude kleren gaan zitten. Maar vooralsnog kan ik dit prima naast mij neerleggen allemaal.”

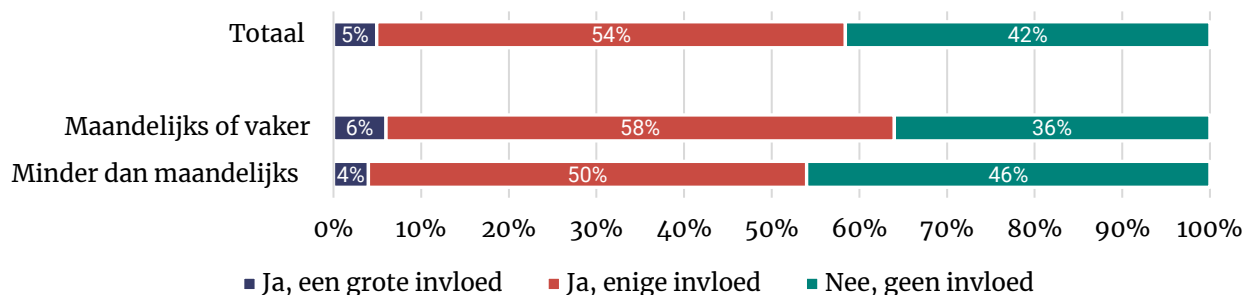
3.3 Effecten op het werk

Zes op de tien ervaren gevolgen op hun werk

Voor de meerderheid (59%) van de vrouwelijke journalisten hebben de agressie, intimidatie en bedreiging invloed op de manier hoe ze hun werk uitoefenen (Figuur 3.2). Voor 54 procent van de vrouwelijke journalisten heeft het ‘enige invloed’, voor 5 procent hebben de incidenten een grote invloed. Bij vrouwen die maandelijks of vaker met agressie te maken hebben zijn de gevolgen groter: 64 procent van hen zegt dat de agressie van enig of zelfs grote invloed is.

Figuur 3.2– Invloed van incident op uitoefenen werk

Heeft de bedreiging of intimidatie invloed of gevolgen gehad op de manier waarop je je werk uitoefent?
Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

Bijna de helft van degenen die een of meerdere incidenten hebben meegemaakt, ervaart meer stress (49%) en voelt zich minder vrij in het werk (47%) (Tabel 3.3). Iets meer dan een kwart (28%) vindt dat ervaringen met agressief gedrag bij het beroep horen, maar de meerderheid vindt dat niet.

Tabel 3.3 – Gevolgen van agressie, intimidatie en bedreiging op uitoefenen werk

Welke van de volgende stellingen zijn voor jou van toepassing naar aanleiding van de intimidatie, bedreiging of intimidatie?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens	Weet niet/ geen antwoord
Ik ervaar meer stress	49%	22%	26%	3%
Ik voel me minder vrij in mijn werk	47%	23%	28%	2%
Het hoort bij mijn beroep	28%	18%	53%	2%

Aan de vrouwelijke journalisten die gevolgen of invloed ondervinden op de manier waarop ze hun werk uitoefenen is gevraagd welke invloed het heeft gehad (Figuur 3.3). Hieruit blijkt dat vrouwelijke journalisten hun woorden zorgvuldiger kiezen (52%), ze anders omgaan met mensen (35%), bepaalde sociale media vermijden (23%) en over bepaalde onderwerpen niet meer publiceren (19%). Hieruit blijkt dat vrouwelijke journalisten hun gedrag aanpassen en voorzichtiger zijn geworden. Vrouwelijke journalisten zijn zich meer bewust van hun veiligheid (van tevoren ontsnap strategieën bedenken, een mannelijke collega meenemen). Tegelijkertijd geven drie op de tien (28%) journalisten aan dat ze meer vastberaden zijn geworden om hun werk uit te oefenen. De effecten die vrouwelijke journalisten ondervinden naar aanleiding van de incidenten die ze meemaken zijn groter naar mate men er meer mee te maken heeft gehad.

Figuur 3.3 - Invloed van de agressie, intimidatie en bedreiging op uitoefenen werk

Welke invloed of gevolgen heeft de bedreiging, agressie of intimidatie gehad in het uitoefenen van je werk?

Basis: alle vrouwelijke journalisten die invloed ondervinden op hun werk naar aanleiding van de agressie, bedreiging en intimidatie (n= 113)

Aan alle vrouwelijke journalisten is gevraagd of zij hun antwoord kunnen toelichten. Uit de volgende citaten komt de ernst van de gevolgen van de agressie, intimidatie naar voren.

Zorgvuldiger in het kiezen van woorden

- *“Ik voel me minder vrij om in commentaren of opiniestukken duidelijk stelling te nemen, zeker bij 'gevoelige' onderwerpen laat ik nu de waarheid meer in het midden uit angst de verkeerde mensen voor het hoofd te stoten”*
- *“Verpak mijn verhaal in verzachtende woorden”*

Anders omgaan met mensen

- *“Als ik iemand niet goed ken, wacht ik eerst diens (maatschappelijke) houding af voor ik zeg dat ik journalist ben”*
- *“Ik probeer zo min mogelijk te amicaal over te komen om eventuele onbedoelde 'uitnodigingen' tot ongewenst gedrag te voorkomen”*

Ik ben meer vastberaden om mijn werk uit te oefenen

- *“Het incident heeft mij gesterkt in de overtuiging dat er op het vlak waarover ik publiceerde (islamofobie) nog veel moet gebeuren”*
- *“Ik vind het juist extra belangrijk om mijn genuanceerde stem te laten horen in het bredere debat”*

Ik publiceer over bepaalde onderwerpen niet meer

- *“Ik mijd sommige politiek gevoelige onderwerpen”*

Ik twijfel of ik mijn vak nog uit wil oefenen

- *“De stress die het opboksen tegen de mannen me kost laat me af en toe twijfelen of ik door moet gaan met dit werk”*
- *“Ik vraag me vaak af of dagelijks beschimpt en uitgescholden worden niet te veel op me drukt, ook al probeer je positief en enthousiast te blijven, vraag je je toch af of dit alles het waard is”*

Ik vermijd bepaalde sociale media

- *“Vlak na publicatie kijk ik niet op Twitter en zet ik mentions uit”*
- *“Facebook is verschrikkelijk; als mijn naam onder een artikel staat word ik dom/ lelijk/ etc. etc. genoemd en soms zelf mijn kind erbij betrokken”*

Ik vermijd publieke optredens

- *“Laat me niet van tevoren als spreker aankondigen”*

Ik publiceer voortaan niet meer over specifieke personen of groeperingen

- *“Nog niet, maar denk wel na over hoe dan wel”*

Ik vermijd bepaalde wijken en buurten

- *“Niet 's avonds alleen op pad in bepaalde wijken”*

Ik publiceer voortaan met anderen

- *“Ik ga in sommige gevallen niet alleen op pad”*

Uitkomsten interviews

Voorzichtiger geworden naar aanleiding van de agressie, intimidatie en bedreiging

Dat de agressie, intimidatie en bedreiging verregaande gevolgen kan hebben op het uitoefenen van het werk van de journalisten, blijkt ook uit de interviews. Veel journalisten zijn voorzichtiger geworden in de manier hoe ze hun werk uitvoeren. Een journalist die fysiek is mishandeld tijdens het uitoefenen van haar werk vermijdt de locatie waar dit incident heeft plaatsgevonden, uit angst dat dit te veel emotie oproept. Ook heeft het incident ertoe geleid dat ze haar werk anders uitvoert. Ze geeft aan dat ze letterlijk meer afstand neemt als ze ergens op locatie is.

Ook vrouwelijke journalisten die online zijn bedreigd of geïntimideerd houden er rekening mee naar welke locaties ze gaan en welke stappen ze moeten ondernemen. Wat meerdere keren wordt benoemd is dat de intimidatie en bedreiging die zij meemaken, ook invloed kan hebben op anderen met wie ze samenwerken. Daar moeten ze rekening mee houden:

“Ik organiseer debatten. Ik waarschuw mensen van de locatie dat het uit de hand kan lopen en dat ze heel veel mails kunnen krijgen.”

Bijna iedereen is voorzichtig op sociale media of vermijdt bepaalde sociale media. De meeste journalisten delen geen privé gegevens op hun sociale media. Met name Twitter wordt vooral zakelijk gebruikt, maar de vrouwelijke journalisten proberen ook zo weinig mogelijk op andere platforms hun privé gegevens te delen. Ook hoe ze zich gedragen en uiten op sociale media is veranderd in de loop van de tijd. Ze zijn terughoudender geworden in wat ze plaatsen. De meesten blokkeren accounts die haatdragende berichten sturen.

Een aantal vrouwelijke journalisten kon hun werk (tijdelijk) niet meer uitvoeren

Een deel van de vrouwelijke journalisten kon hun werk (tijdelijk) niet meer uitvoeren. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Er zijn voorbeelden van vrouwelijke journalisten die tijdelijk niet werken door het opgelopen letsel als gevolg van fysieke agressie. Zo zegt een van de geïnterviewden: *“Van het fysieke geweld heb ik gekneusde ribben overgehouden, waardoor ik twee weken mijn cameratas niet kon tillen.”* Het incident heeft bij deze respondent naast fysiek letsel, ook voor financiële schade gezorgd als gevolg van het letsel, omdat ze tijdelijk niet kon werken en als freelancer dus geen inkomsten had.

Bedreiging, intimidatie en agressie kunnen er ook op een andere manier voor zorgen dat dat journalisten niet meer konden of wilden schrijven over bepaalde onderwerpen. De incidenten waren dusdanig impactvol dat de journalisten (tijdelijk) bepaalde onderwerpen vermeden. Het kan ook verder gaan dan dat. Eén journalist had voor een langere periode te maken met het niet kunnen uitoefenen van haar werk.

“Ik kon niet schrijven voor twee jaar, ik was volledig geblokkeerd, dat had de meeste impact.”

“Maar vooral dat ik dacht ik moet maar niet meer over dit onderwerp schrijven, want dan nemen ze mij niet serieus omdat ik niet neutraal en objectief ben.”

Vrouwelijke journalisten gaan (uiteindelijk) wel door met uitoefenen van hun werk

In de interviews komen enkele voorbeelden naar voren waarbij vrouwelijke journalisten, nadat ze ernstige gevolgen hadden ondervonden, toch weer de draad oppakten en verder gingen met het uitoefenen van hun werk als journalist. Ook de journalisten die tijdelijk bepaalde onderwerpen vermeden, zijn uiteindelijk verder gegaan om over deze onderwerpen te schrijven. Deze journalisten geven aan ‘mond dood’ te zijn gemaakt en dat is niet wat ze willen. Er wordt gezegd dat het hun ‘plicht’ is om juist over deze onderwerpen te schrijven. Voor een deel heeft het incident juist geleid tot een sterk plichtsgevoel om verder te schrijven aan de onderwerpen binnen hun vakgebied.

“Uit de hele ervaring heb ik wel iets positiefs gehaald en dat is mijn moed en het toch aandurfde een artikel te schrijven over dit onderwerp”

3.4 Omgaan met agressie, intimidatie en bedreiging

De helft laat zich niet bang maken door bedreiging, agressie en intimidatie

Aan vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt is een aantal stellingen voorgelegd en gevraagd in hoeverre deze van toepassing zijn op de manier hoe zij omgingen met intimidatie, bedreiging of agressie (Tabel 3.4). Hoewel de helft zegt dat ze zich niet bang laten maken door (online) bedreiging en intimidatie, blijkt uit de beantwoording van de overige stellingen dat de ervaringen voor een aanzienlijk deel van de vrouwen effecten hebben. Het blijkt dat de vrouwelijke journalisten op uiteenlopende wijze omgaan met agressie, bedreiging en intimidatie. Ruim vier op de tien (44%) vatten dit persoonlijk op, terwijl een iets kleinere groep (31%) dit ‘gemakkelijk van zich af kan laten glijden’. Bijna vier op de tien voelen zich ‘onmachtig’, maar een derde ziet dat anders. Zij ervaren kennelijk dat ze er wel iets tegen kunnen doen.

Tabel 3.4 – Omgaan met agressie, intimidatie en bedreiging

Welke van de volgende stellingen zijn voor jou van toepassing naar aanleiding van de intimidatie, bedreiging of intimidatie?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

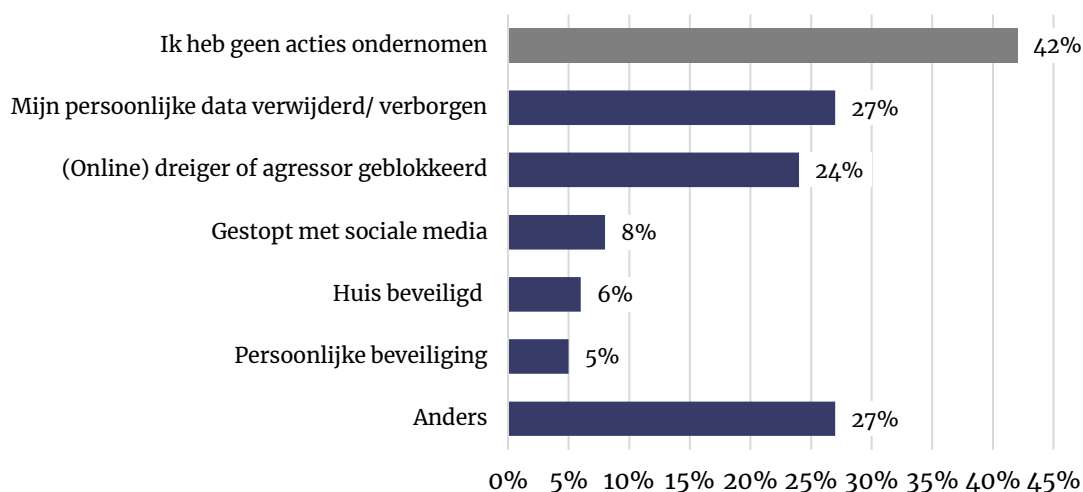
	(Helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens	Weet niet/ geen antwoord
Ik laat me niet bang maken door (online) bedreiging en intimidatie	50%	34%	13%	3%
Ik vat de bedreiging of agressie persoonlijk op	44%	18%	36%	2%
Ik voel me onmachtig	39%	26%	33%	2%
Ik kan het gemakkelijk van me af laten glijden	31%	24%	44%	1%

De meerderheid van de vrouwelijke journalisten heeft actie ondernomen na het laatste incident

Aan de vrouwelijke journalisten is gevraagd welke acties zij hebben genomen als gevolg van de intimidatie, bedreiging of agressie. Vier op de tien vrouwelijke journalisten hebben geen actie ondernomen naar aanleiding van het laatste incident. Een kwart heeft persoonlijke data verwijderd of verborgen gehouden (27%) en de (online) dreiger of agressor geblokkeerd (24%). Andere genoemde acties zijn het gaan gebruiken van een bodycam, de privégegevens afschermen via de Kamer Van Koophandel en mensen in de omgeving op de hoogte stellen.

Figuur 3.4 – Ondernomen acties naar aanleiding van laatste incident

Welke van de onderstaande acties heb je zelf genomen als gevolg van de bedreiging of intimidatie?
Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194), meerdere antwoorden mogelijk

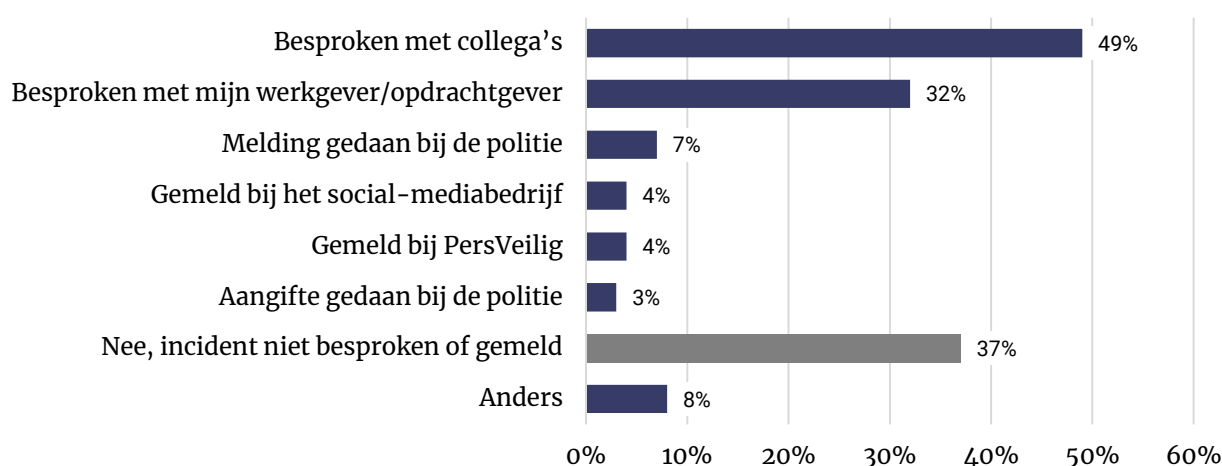

Vier op de tien bespreken incident niet of hebben geen melding gedaan

Bijna vier op de tien hebben het laatste incident niet besproken of hebben hier geen melding van gedaan. Ruim zes op de tien vrouwelijke journalisten hebben het wel met iemand anders besproken (Figuur 3.5). Dit is meestal met een collega (49%) of met de werkgever of opdrachtgever (32%). In 7 procent van de gevallen wordt melding gedaan bij de politie en bij 3 procent leidde het tot een aangifte. Vier procent van de vrouwen nam naar aanleiding van het incident contact op met PersVeilig.

Figuur 3.5 - Melding en bespreken van meest recente incident

Heb je het meest recente incident gemeld of besproken?
Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)
(meerdere antwoorden mogelijk; percentages tellen daardoor niet op tot 100%)

Of vrouwelijke journalisten het incident bespreken, hangt mede af van waar het voorval heeft plaatsgevonden. Agressie via sociale media wordt minder vaak besproken (53% van de vrouwelijke journalisten bij wie het laatste incident via sociale media plaatsvond heeft het incident niet besproken) dan incidenten die niet via sociale media plaatsvonden (23%).

Freelancers laten incidenten vaker onbesproken dan journalisten in dienstverband

De keuze om wel of niet te bespreken hangt ook af van het soort dienstverband. Onder vrouwelijke journalisten die werken als freelancers blijft een incident vaker onbesproken (45%) dan vrouwelijke journalisten met een vast of tijdelijk contract (28%). Vrouwelijke journalisten met een vast contract bespreken het incident juist vaker met collega's dan journalisten zonder vast contract.

Uitkomsten interviews

Bespreken met collega's

Dat slechts een deel van de vrouwelijke journalisten de ervaringen met agressie, intimidatie en bedreiging bespreekt blijkt ook uit de interviews. Een aantal hebben de haatdragende berichten via sociale media besproken met collega's. Dit wordt over het algemeen als positief ervaren. Respondenten geven aan dat het bespreken met collega's als prettig wordt ervaren, omdat collega's hetzelfde mee (kunnen) maken. Er kan op deze manier tegen elkaar gezegd worden dat het niet normaal is, zodat ze daar bewust van blijven. Een respondent geeft aan dat het bespreken met collega's helpt om het incident te relativieren.

“Ik deel wel eens wat ik in mijn DM en op Twitter krijg. Af en toe kunnen roepen dat het toch niet normaal is is al best fijn. Zij maken hetzelfde mee.”

Freelance journalisten hebben niet altijd directe collega's om de voorvallen mee te bespreken. Een deel doet dit dan ook niet. Een ander deel zoekt journalisten op die in ongeveer hetzelfde werkgebied op zitten, zodat ze ervaringen kunnen uitwisselen.

Bespreken met vrienden en familie

Veel respondenten bespreken de incidenten die ze hebben meegemaakt met vrienden en familie. Een aantal hebben geen keuze hierin, omdat dat bedreiging die ze hebben meegemaakt ook hun naasten beïnvloedt. Een respondent geeft aan dat ze met haar partner moest bespreken of ze veilig waren en welke stappen ze samen moesten ondernemen om veilig te blijven. Veel respondenten geven aan een goed netwerk om hen heen te hebben, waardoor ze de incidenten die ze meemaken kunnen bespreken. Overigens kan niet iedereen de dreigende situaties of agressieve voorvallen bespreken met vrienden en familie, omdat de omgeving er angstig van wordt.

“Met mijn familie bespreek ik het niet zo want die worden daar heel bang van. Dus dat houd ik bij mijzelf en met collega's.”

Melden bij instanties

Een aantal journalisten hebben de incidenten bij verschillende instanties gemeld. Zo worden PersVeilig, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Verslaggevers Zonder Grenzen en het College voor de Rechten van de Mens genoemd. De redenen waarom journalisten dit melden is uiteenlopend. Een deel van de journalisten meldt de incidenten omdat ze het belangrijk vinden dat de omvang van het probleem in kaart wordt gebracht.

“Ik zou sowieso altijd in dit soort gevallen aangifte blijven doen en een melding bij PersVeilig. Al is het alleen maar voor de statistieken.”

Daarnaast geeft een vrouwelijke journalist aan dat ze het incident bij verschillende instanties heeft gemeld. Ze wist niet wat ze ermee aan moest en wat ze moest doen en op die manier hoopte ze informatie te krijgen:

“Ik was zo desperate, ik wist helemaal niet waar ik terecht kon. Dus ik ging opzoek naar contacten en telefoonnummers”.

Bespreken met opdrachtgever of werkgever

Een deel van de vrouwelijke journalisten bespreekt de incidenten die ze meemaken met hun werkgever. Vooral fysieke bedreigingen en intimidatie wordt gedeeld met de werkgever. Een aantal respondenten in vast dienst geeft aan niet vaak de online intimidatie of bedreigingen te delen met de werkgever, maar weet wel dat dit kan als ze zouden willen. Dit is anders voor freelancers. Zij hebben vaak geen plek waar ze de incidenten kunnen bespreken.

Redenen om niet te bespreken: 'ik vond het daar niet erg genoeg voor'

Van de vrouwelijke journalisten die het incident niet hebben besproken, geeft de meerderheid aan dat ze het niet hebben besproken omdat ze het daar niet erg genoeg voor vonden (Figuur 3.6). Een kwart geeft aan dat het geen zin heeft, omdat er niets mee wordt gedaan. Een op de zeven geeft aan dat ze er niet aan hebben gedacht of dat het bij de functie hoort.

Figuur 3.6 – redenen om incident niet te bespreken

Waarom heb je het incident niet besproken of gemeld?

Basis: vrouwelijke journalisten die het laatste incident niet hebben besproken (n=72)

Uitkomsten interviews

Een deel van de journalisten geeft aan dat ze dusdanig veel met online intimidatie en bedreiging of offline intimidatie te maken hebben, dat ze niet van elke bedreiging of haatzaaiend bericht een melding kunnen doen. In de interviews wordt duidelijk dat ze een overweging hebben gemaakt of ze het incident hebben gemeld of niet. De afweging die naar boven komt is of het bedreigend aanvoelt of dat ze het zelf een grens over vinden gaan. Een respondent geeft aan over waarom ze de haatzaaiende berichten niet had gemeld: "Dat was vooral schelden en schelden doet geen zeer."

Meerderheid van de gevallen niks gedaan met aangifte of melding

Acht vrouwelijke journalisten hebben een melding gedaan van het incident bij het sociale media bedrijf. Op de vraag wat hier vervolgens mee is gedaan geven vier respondenten aan dat ze geen reactie hebben gehad, één heeft wel een reactie gehad, maar er is niks met de melding gedaan en bij één journalist is het account van de agressor of bedreiger verwijderd.

Drie procent van de vrouwelijke journalisten heeft aangifte gedaan van het incident. Op de vraag wat er met deze aangifte is gedaan, hebben twee vrouwelijke journalisten geantwoord dat ze door het OM op de hoogte zijn gehouden van het vervolgtraject. Eén vrouwelijke journalist geeft aan dat er niets mee is gedaan, één weet het niet en twee geven aan dat er uiteindelijk geen vervolging is geweest.

Uitkomsten interviews

Ook uit de interviews blijkt dat niet iedereen aangifte doet of een melding maakt bij de politie. Ze maken een afweging of ze het incident ernstig genoeg vinden om het te melden bij de politie. Een vrouwelijke journalist die via sociale media bedreigingen heeft ontvangen zegt dat ze alleen een melding heeft gedaan bij de politie, omdat ze geen tijd en energie in een rechtszaak wil stoppen. Zij geeft aan dat haar ervaring van de melding positief is, omdat ze zich serieus voelde genomen door de politie. Een andere journalist die een bedreiging heeft ontvangen via sociale media heeft ook een melding gedaan bij de politie. Met deze bedreiger is uiteindelijk een stopgesprek gevoerd. Ook zij is positief over de ervaringen met de politie.

Een andere journalist geeft aan geen positieve ervaring te hebben gehad met het doen van aangifte. Zij wilde een melding doen van een incident waar een vrouw haar fysiek heeft bedreigd, maar ze kreeg te horen dat dat niet kon volgens de politie:

“Deze vrouw is levensgevaarlijk, dit moeten we melden bij de politie, ook omdat ze nog midden in het onderzoek zaten. Maar zo werkt het allemaal niet in Nederland. We hebben meerdere telefoontjes eraan besteedt. Maar we kregen te horen: wat is dan je doel van de melding? Voor ons was dat gewoon dat het ergens werd geregistreerd, en het liefst dat die vrouw het niet nog een keer doet en dat jullie het weten. Als ik dat per se wilde moest ik maar aangifte doen maar dat kon dan pas een week later. Wat mij eraan stoorde is dat het niet leuk was dat het gebeurde en ik mijn werk op dat moment niet meer kon doen, maar die agent zei: ‘Je klinkt niet alsof je er heel veel last van hebt, heb je er wel wakker van gelegen?’ Ik ben een nuchter persoon, en lig niet snel letterlijk ergens wakker van. Maar daardoor wordt het niet minder erg wat die vrouw deed. Het is pas aangiftewaardig blijktbaar als je je echt slachtoffer voelt. Dat vond ik raar hoe dat werd opgepakt.”

4 Ondersteuning

4.1 Ervaren steun

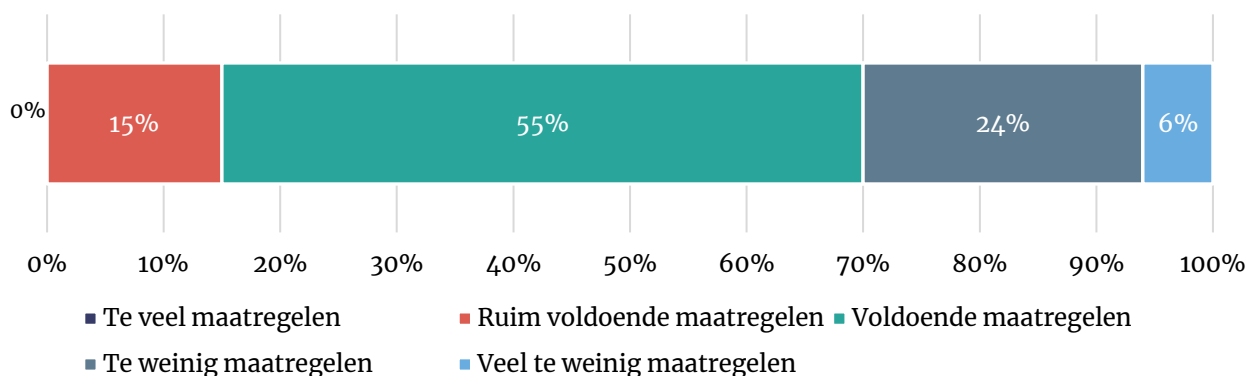
Drie op de tien van mening dat de werkgever of opdrachtgever te weinig maatregelen treft

De meerderheid van de vrouwelijke journalisten (70%) geeft aan dat er (ruim) voldoende maatregelen zijn getroffen door de werkgever of opdrachtgever om journalisten te beschermen tegen agressie, intimidatie en bedreiging. Drie op de tien zijn van mening dat de werkgever of opdrachtgever (veel) te weinig maatregelen heeft getroffen.

Figuur 4.1 – Tevredenheid over maatregelen van werkgever

In hoeverre vind je dat jouw werkgever of opdrachtgevers voldoende maatregelen bieden ter bescherming van journalisten? Zij bieden...

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

Aan de respondenten is gevraagd wat hun werkgever of opdrachtgever zouden moeten of kunnen doen ter bescherming van vrouwelijke journalisten. Uit de antwoorden blijkt in de eerste plaats dat ze van hun werkgevers en opdrachtgevers verwachten dat deze achter de journalist staan en hen serieus nemen.

- “Afhankelijk van de ernst van de dreiging, zou de werkgever wel **ALTIJD** achter zijn werknemer moeten staan en diegene niet in twijfel trekken of ter verantwoording roepen.”

Daarnaast hebben vrouwelijke journalisten behoefte aan meer duidelijkheid hoe om te gaan met de agressie, bedreiging en intimidatie.

- “Een duidelijk protocol hoe te handelen in verschillende situaties (een bedreiger voor de deur; een anonieme schreeuwer aan de telefoon; een consequente vervelende mailer.”

Een derde onderdeel van de gewenste ondersteuning heeft betrekking op de nasleep van incidenten. Hierbij kan het gaan om praktische ondersteuning en advies over het doen van aangifte en het eventueel inschakelen van slachtofferhulp. In dit verband is er ook een rol voor werkgever of opdrachtgever in het opkomen voor de belaagde medewerker en het bieden van een veilige omgeving.

- “Begeleiding in het proces, bijvoorbeeld slachtofferhulp bieden en hulp met aangifte doen.”
- “Beschikbaar zijn voor vragen/zorgen, opkomen voor medewerkers en begeleiding in omgaan met zichtbaarheid en negatieve opmerkingen die daarmee gepaard gaan.”

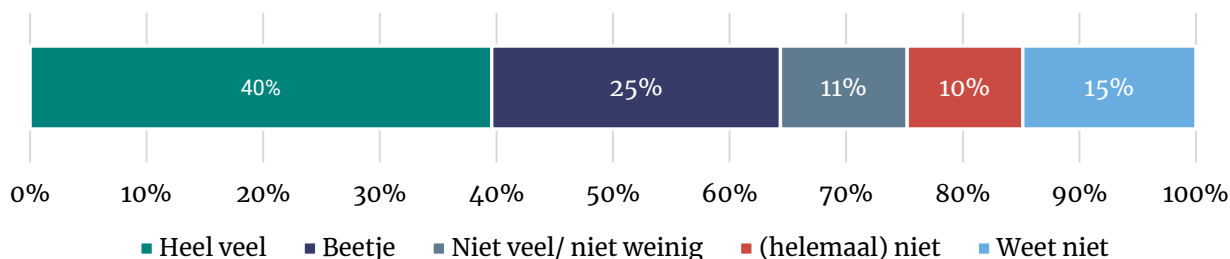
Zes op de tien voelen zich gesteund door werkgever, opdrachtgever en collega's

De meerderheid van de vrouwelijke journalisten voelt zich 'een beetje' (25%) of 'heel veel' (40%) gesteund door de werkgever, opdrachtgever en/of de collega's. Een tiende staat hier neutraal in, zij voelen zich niet veel en niet weinig gesteund. Ook een tiende voelt zich (helemaal) niet gesteund.

Figuur 4.2 – Ervaren steun van werkgever, opdrachtgever en collega's

In hoeverre voel je je gesteund door je werk-/ opdrachtgever(s) en/ of collega's na de bedreiging of intimidatie?

Basis: vrouwelijke journalisten die een incident hebben meegemaakt (n=194)

Vrouwelijke journalisten met een vast contract (80%) voelen zich vaker gesteund door de werkgever en collega's dan vrouwelijke journalisten zonder vast contract (50%).

Uitkomsten van de interviews

In de interviews wordt duidelijk dat steun vanuit de werkgever uit meerdere vormen kan bestaan. Naast concrete maatregelen die de veiligheid vergroten, benadrukken de geïnterviewden het belang van de algemene steun die de werkgever dient te bieden. Verder is ook de steun vanuit de eigen persoonlijke omgeving belangrijk.

Concrete veiligheidsmaatregelen

De steun van werkgevers en opdrachtgevers kan bestaan uit praktische maatregelen om de veiligheid van de journalist te waarborgen. Zo zegt een journalist dat haar werkgever een goede afweging maakt of er beveiliging nodig is. De redactie besluit of dat nodig is. De werkgever heeft contacten met een vast beveiligingsbedrijf zodat die altijd ingeschakeld kan worden. De vorm van ondersteuning is vooral te zien bij grotere organisaties.

“Ik zit op een bevoorrechte plek bij een hele grote organisatie. Als hier echt iets aan de hand is is er een security professional die je kan helpen en lijntjes heeft met politie en justitie. Die heb ik nooit nodig gehad, maar die is er wel dus dat geeft rust.”

Voor journalisten die werkzaam zijn bij kleinere organisaties en voor freelancers is deze ondersteuning vanuit de werkgever of opdrachtgever (vaak) niet beschikbaar. Omdat ze geen werkgever hebben die hun veiligheid kan waarborgen, kunnen of moeten ze zelf iets regelen. Zo zegt een van de geïnterviewde freelancers dat ze zelf een bodycam heeft geregeld om zo veiliger te zijn als ze op pad gaat.

Ook gaf ze aan dat naar aanleiding van een fysieke bedreiging die ze heeft meegemaakt, vrienden met haar meereden naar locaties om zich zo veiliger te voelen. Zij geeft aan dat ze dit nu zelf opgelost heeft, maar dat dit ook via de opdrachtgever had gekund.

“Een opdrachtgever zou je daarin ook kunnen steunen door te zeggen: ‘Ga eerst een paar keer met een collega mee.’ Dan maak je wel de sfeer mee maar ligt niet de druk op je dat je goed werk moet leveren. Daar moet een andere freelance collega wel aan mee willen werken. Andere freelance collega’s zijn ook weer je concurrenten, dus dat maakt het lastig.”

Steun van werkgever of opdrachtgever

Van wellicht even groot belang is dat de werkgever of opdrachtgever achter de bedreigde of agressief bejegende journalist gaat staan. In de interviews komt naar voren dat het belangrijk is dat de werkgever een luisterend oor biedt en begrip toont.

“Toen het onderzoek liep ben ik heel erg gesteund door de krant. De chef van de onderzoek redactie zei: ‘Je kan mij altijd bellen’.”

Ook deze vorm van steun gaat makkelijker voor journalisten in vaste dienst dan voor freelancers. Een aantal freelancers geeft aan dat het per opdrachtgever verschilt in hoeverre ze steun ervaren. Zo zegt een fotografe dat ze na een incident van de ene opdrachtgever niks heeft gehoord, maar dat de andere een kaartje heeft gestuurd wat zij als steun heeft ervaren.

“Ik heb het heel erg gewaardeerd dat ik van één van de mediabedrijven waar ik via het persbureau aan lever na het incident een bloemetje kreeg. Met een kaartje: ‘We hoorden wat er gebeurd is, sterkte & beterschap. We hopen snel weer foto’s van je te zien.’ Dat heb ik echt heel erg gewaardeerd. Dus de steun vanuit de media is opzich wel goed.”

Steun van collega’s

Naast de werkgever kunnen ook directe collega’s steun bieden. Met name voor freelance journalisten kan dit een knelpunt zijn, omdat zij vaak geen directe collega’s hebben met wie ze incidenten kunnen bespreken, of bij wie ze bescherming kunnen krijgen. Een freelance journalist vertelt dat ze zelf actie onderneemt om haar veiligheid te waarborgen. Ze heeft met beveiligers van een mediabedrijf afgesproken dat ze hen kan aanspreken als ze zich niet veilig voelt.

“Ik weet nu ook dat als er wat is dat ik ook bij dit mediabedrijf kan aankloppen. Bijvoorbeeld bij demonstraties mag ik beveiligers aanspreken zodat ik niet alleen ben.”

Steun vanuit de persoonlijke omgeving

Naast steun vanuit de werkgever en collega’s halen een aantal vrouwelijke journalisten steun vanuit de eigen persoonlijke omgeving. Zij geven aan dat het bespreken van de incidenten helpt om zich gesteund en minder alleen te voelen. Met name voor freelancers zonder vaste werkring is een goed persoonlijk netwerk van extra groot belang, zodat ze hun ervaringen met anderen kunnen delen.

De persoonlijke omgeving of het eigen netwerk kan een rol spelen bij het vergoten van de veiligheid van de journalisten. Zo vertelt een geïnterviewde dat ze tijdelijk bij een familielid gewoond heeft zodat ze niet alleen thuis hoefde te zijn. Overigens kan niet iedereen de dreigende situaties of agressieve voorvallen bespreken met vrienden en familie, omdat de omgeving er angstig van wordt.

“Met mijn familie bespreek ik het niet zo want die worden daar heel bang van. Dus dat houd ik bij mijzelf en met collega’s.”

4.2 Ondersteuningsbehoefte

In de vorige paragraaf bleek dat vrouwelijke journalisten die te maken hebben gehad met agressie, bedreiging of intimidatie, gebaat zijn bij steun vanuit hun werkgever of opdrachtgever en hun persoonlijke omgeving. Eveneens werd duidelijk dat in die behoefte nog niet in alle gevallen is voorzien. In deze paragraaf ligt daarom de focus op deze aanvullende ondersteuningsbehoefte zoals deze uit de interviews met vrouwelijke journalisten naar voren zijn gekomen. Hieronder gaan we eerst kort in op de bekendheid van PersVeilig als ondersteunende organisatie voor journalisten.

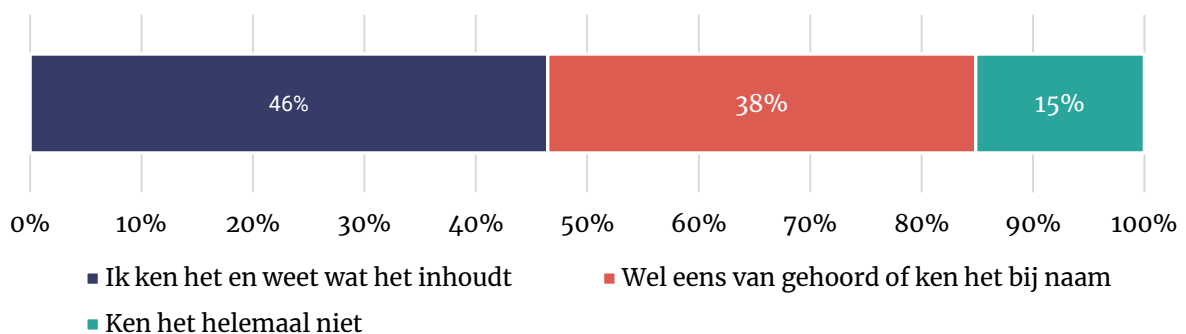
Merendeel van de vrouwelijke journalisten kent PersVeilig

PersVeilig stelt zich ten doel om agressie, geweld en intimidatie tegen (vrouwelijke) journalisten zoveel mogelijk te voorkomen en degenen die er wel mee te maken hebben ondersteuning te bieden. Het blijkt dat de meeste vrouwelijke journalisten PersVeilig wel kennen, maar dat niet iedereen weet waar Persveilig precies voor staat. Bijna vier op de tien heeft er wel eens van gehoord of kent het bij naam. Bijna de helft van de vrouwelijke journalisten kent het en weet ook wat het inhoudt. Vijftien procent geeft aan PersVeilig helemaal niet te kennen.

Figuur 4.3 – Bekendheid met PersVeilig

Ben je bekend met het initiatief PersVeilig?

Basis: alle vrouwelijke journalisten (292)

Suggesties van vrouwelijke journalisten voor toekomstige ondersteuning Uitkomsten van de interviews

In de interviews is de ondersteuningsbehoefte uitgebreid aan de orde gekomen. De suggesties en ideeën van de geïnterviewde vrouwelijke journalisten zijn onder te verdelen in twee categorieën:

1. het werken aan een structurele aanpak van het probleem
 2. de verwachtingen ten aanzien van ondersteunende instanties, waaronder PersVeilig
- Op deze punten gaan we hieronder verder in.

Structurele aanpak van het probleem

Ten eerste komt naar voren dat een aantal vrouwelijke journalisten behoefte heeft aan een structurele aanpak van het probleem. Dit kan door het belang van persvrijheid te benadrukken en betere mogelijkheden om de agressors aan te pakken.

“Ik zou willen dat het structureel meer zou worden aangepakt. Dat persvrijheid een belangrijk item zou zijn. Dat je meer actie zou kunnen ondernemen om agressie op journalisten. Ik heb nu het idee dat het blijft hangen.”

Een structurele aanpak vraagt om samenwerking. Een van de geïnterviewden geeft in dit verband een buitenlands voorbeeld, min of meer vergelijkbaar met PersVeilig, waarbij een centraal meldpunt van de overheid is opgetuigd waarin verschillende disciplines zijn verenigd. Bij dat meldpunt kan een melding worden gedaan en wordt gelijk eventuele psychologische en financiële ondersteuning geboden. Benadrukt wordt dat een dergelijk centraal meldpunt niet alleen een bron van informatie is, maar ook bijdraagt aan het gevoel van journalisten dat ze er niet alleen voor staan.

Een andere vrouwelijke journalist benadrukt het belang van samen optrekken als beroepsgroep en dus samen met collega's de agressie 'terug te duwen'.

“Als we iets zouden kunnen bedenken om collectief op te trekken en terug te duwen en wat terug te zeggen, daar zou ik graag voor gaan staan. Misschien ook gezamenlijk met het NVJ. Collegialiteit binnen de media, met zijn allen ervoor staan en de koppen bij elkaar steken.”

Deze structurele aanpak gaat gepaard met een verandering van het politieke klimaat. Een aantal vrouwelijke journalisten denken dat de agressie, intimidatie en bedreiging tegen vrouwelijke journalisten is toegenomen omdat dit algemeen in de samenleving is toegenomen. Een vrouwelijke journalist geeft aan dat ze ook in de supermarkt merkt dat mensen minder tolerant zijn geworden naar elkaar, dus het binnen de perswereld ook moeilijk te voorkomen is. Een andere journalist zegt hierover:

“Dan praten we over het politieke klimaat, polarisatie en de toenemende onvrede met elkaar. Het gaat om tolerantie en elkaar willen aanhoren, als dat niet meer aan de orde is dan kan je er als journalist ook niet zoveel aan doen. Als journalist kan je geen gedragsverandering te weeg brengen, ze doen verslag van wat zich voordoet in de wereld en zijn niet bezig met het veranderen van de wereld.”

Rol voor PersVeilig en andere ondersteuningsinstanties

Uit de interviews komen meerdere vormen van gewenste ondersteuning naar voren, die aansluiten bij de rolopvatting van PersVeilig.

Bieden van ondersteuning.

Vrijwel alle geïnterviewde vrouwelijke journalisten geven aan dat het voor hen belangrijk is dat ze serieus worden genomen en dat ze hun ervaringen kunnen delen. Hier ligt een rol voor werkgevers en opdrachtgevers. Zij kunnen steun bieden door begrip te tonen en achter de journalisten te gaan staan. Duidelijk is wel dat niet iedere journalist op dergelijke steun kan rekenen. Met name freelancers zijn daarvan niet verzekerd. Hier ligt een rol voor ondersteunende instanties zoals onder meer PersVeilig. Zowel in de preventieve sfeer als in de nazorg.

“Ook de nazorg van PersVeilig was heel fijn. Even een contactmomentje of ze nog wat voor mij konden doen.”

Bij het bieden van deze steun is het van belang dat de vrouwelijke journalisten persoonlijk of telefonisch contact kunnen leggen met PersVeilig. Contact per mail is in sommige gevallen beslist niet voldoende. Zeker bij het gebruik van het noodnummer is goede bereikbaarheid essentieel.

Informatievoorziening

Een deel van de vrouwelijke journalisten die een incident van agressie of bedreiging heeft meegemaakt, heeft behoefte aan informatie. Hierbij valt te denken aan juridische informatie, bijvoorbeeld of een incident al dan niet strafbaar is en zo ja wat je dan kunt doen. Het blijkt dat het zoeken naar informatie hierover niet altijd even gemakkelijk is.

Bewustwording en training.

Er is behoefte aan algemene informatie over hoe je veilig je werk als journalist kan doen. Dat betreft maatregelen die je kunt nemen om de veiligheid te vergroten, maar bijvoorbeeld ook handvatten om hoe om te gaan met de agressie, intimidatie en bedreiging.

“Het is denk ik wel goed voor alle journalisten om wat meer handvatten te krijgen hoe je om kunt gaan met agressie. Die cursus PersVeilig is daar heel nuttig in. Iedereen kan daaraan deelnemen, maar eigenlijk zou je als organisatie moeten zeggen dat doen we met zijn allen.”

Een aantal vrouwelijke journalisten geeft aan dat ze inmiddels weten hoe ze om moeten gaan met de haatzaaiende berichten op sociale media. Een journalist zegt hierover dat ze nu weet dat ze niet moet reageren, deze mensen moet blokkeren en het geen aandacht moet geven. Dit heeft ze geleerd door het zelf te ervaren en mee te maken. Ze geeft aan dat ze een do's en dont's lijst had gewild met wat je wel en niet moet doen en hoe om te gaan met bedreigende berichten op sociale media. Het bestaande steunpunt PersVeilig kan in deze behoefte voorzien.

Behartigen van belangen

Vrouwelijke journalisten lopen tegen enkele knelpunten aan in relatie tot hun veiligheid. Een voorbeeld hiervan dat is genoemd in de interviews is het beschermen van de persoonsgegevens die bekend zijn bij de Kamer van Koophandel. Dit punt is inmiddels aangekaart door PersVeilig en daardoor opgelost. Het is nu mogelijk voor journalisten om hun gegevens te laten afschermen. Desondanks zijn meerdere journalisten hier niet van op de hoogte en geven aan dat ze zich

onveilig voelen, omdat ze vrezen dat personen met slechte bedoelingen deze gegevens kunnen achterhalen.

“Het probleem in Nederland is dat als je zelfstandig bent, dan staat je adres bij de KvK. Iedereen kan weten waar je woont en je kan jezelf niet beschermen, hierdoor moet je andere maatregelen nemen om jezelf te beschermen zodat niet iedereen aan je deur komt.”

A Responsverantwoording

Tabel A.1 – Leeftijd³

	Aantal	%
18-34	89	31%
35-49	84	29%
50-64	106	36%
65+	11	4%
Totaal	290	100%

Tabel A.2 - In wat voor dienstverband werk je voornamelijk?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Vast contract	127	44%
Tijdelijk contract	35	12%
Freelance	128	44%
Anders	11	4%
Totaal	292	100%

Tabel A.3 - Aantal jaar werkzaam in de journalistiek

	Aantal	%
0-5 jaar	68	23%
6-10 jaar	38	13%
11-15 jaar	34	12%
16-20 jaar	25	9%
21-25 jaar	51	17%
26+ jaar	76	26%
Totaal	292	100%

Tabel A.4 - Voor welk medium werk je?

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Geprint	128	44%
Internet	78	27%
TV	45	15%
Radio	13	4%
Anders	28	10%
Totaal	292	100%

³ Twee respondenten hebben een geen antwoord ingevuld bij leeftijd

Tabel A.5 – Functie van respondent

Meerdere antwoorden mogelijk

	Aantal	%
Redacteur/verslaggever	173	59%
Bureauredacteur	36	12%
Nieuwsverslaggever	33	11%
Eindredacteur	31	11%
Schrijver	29	10%
Anders, namelijk:	29	10%
Onderzoeksjournalist	25	9%
Fotograaf	19	7%
Presentator	19	7%
Wetenschapsjournalist	17	6%
Hoofdedacteur	15	5%
Fotojournalist	13	5%
Columnist	13	5%
Redactiechef	11	4%
Camjo	10	3%
Stadsverslaggever	10	3%
Sportjournalist	10	3%
Rechtbankverslaggever	10	3%
Politiek journalist	9	3%
Blogger/Vlogger	9	3%
Cameraman	5	2%
Verslaggever buitenland	5	2%
Correspondent	5	2%
Financieel/economisch journalist	7	2%
Criticus	6	2%
Publicist	5	2%
Opiniemaker	5	2%
Misdaadverslaggever	4	1%
Culinair journalist	2	1%
Commentator	3	1%
Cartoonist	0	0%
Totaal	292	

Contactgegevens

I&O Research Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl